

onem sub utraque laicis & licite quidem, dispensatam,
ita indifferentem fuisse primis temporibus usum commu-
s sub altera vel utraque specie. Huic sententiæ acce-
Gab. Biel, a) Francisc. Cordubensis b) &c. ipsum quo-
ut videtur, concilium Tridentinum. c) *Quidam* ingenu-
tur, communionem sub una specie non a Christi insti-
profectam, neque ab apostolis sanctisque doctoribus pri-
væ ecclesiæ in publico cœtu distributam fuisse: non tamen
e ecclesiam Romanam volunt, quæ ob rationabiles cau-
unc laicos communicandi modum hodie observet. In-
nos est Thomas de Aquinas d) Georg. Caslander e)
rg. Wicelius f) Card. Bona g) item concilium Con-
iense in decreto Sess. XIII. publicato in causa communio-
ub una specie a Jacobello impugnata. h)

§. III. Quemadmodum autem de origine communio-
ub una specie, prout vidimus, valde variantes ipsorum
ficiorum doctorum sunt sententiæ, ita non minus in assi-
do decreto quodam concilii, quo illa roborata, & usus
inici calicis abrogatus sit, inter se discrepant. Qui pro an-
tate hujus ritus contendunt, illum forte approbatum esse
t in concilio Ephesino propter Nestorium habito, quod ille
verit sub specie panis in sacramento eucharistiæ esse tantum
ver exsangue, seu corpus Christi mortuum, hinc duplicem
nem necessario ab illo esse sumendam, qui velit & corpo-
Christi & sanguinis ejus particeps fieri. Sed nos cum Do-
ico Soto i) B. Chemnitio k) & Gerhardo l) haud im-

A 2

me.

sent. dist. 12. q. 2. art. 3. b) Cass. in dial. edito a B. G. Calixt. p. m. 4. c)
ll. V. sub Pio IV. cap. II. Paul. Sarp. H. C. T. in spec. de Can. & de-
et. C. T. p. 121. d) expos. Joh. tract. 7. e) in consult. art. 22. de utra-
e specien. m. 122. f) via regia p. m. 200. g) lib. 2. de rebus lit.

merito respondemus, merum hoc esse figmentum, cum nullus ex veteribus hanc opinionem Nestorio tribuat, & in historia actisque concilii Ephesini ne vestigia quidem ulla talis vel disputationis vel decreti appareant. Nihilominus hanc, de communionis sub una specie in concilio Ephesino definitione, sententiam valde verosimilem esse dicunt, ex pontificiis viri celeberrimi Hosius *a)* Hardingus *b)* &c. Cardinalis Cusanus *c)* cujus quoque Augustana nostra confessio mentionem facit, *d)* & cum eo alii, imo ex ipsis reformatis Joh. Henr. Alstedius *e)* de communione laicali sub una specie in S. cœna definitionem factam esse volunt sub Innocentio III. pontifice in concilio Lateranensi IV. anno circiter 1215. & prohibitum fuisse usum calicis per capitulum *omnis utriusque sexus* &c. ubi *sacramenti*, (quam vocem in singulari unam speciem denotare vult Cusanus) non *sacramentorum* ab omnibus fidelibus sumendorum, forte fit mentio & exinde colligere frustra conatur, communionem sub utraque specie laicis fuisse interdictam, & cum omnes doctores & monachi hæc verba capituli ita quoque intellexerint, sensum sensimque in ecclesiam latinam irrepisse morem communicandi populum sub una tantum specie; & hanc esse illam consuetudinem laudabilem, ad quam concilium Constantiense in decreto suo provocet. Sed quam infirmis hæc quoque sententia nitatur argumentis, quilibet, ut credo, facile perspiciet, cum, ut Bugenhagius *f)* recte observavit, vox *sacramentum* & *sacramenta* a veteribus doctoribus non solum promiscue adhibeatur, sed etiam adhuc a sacerdotibus

tibus
tur,
se af
nera
bulo
lis on
non p
quoda
metu
evitand
nayo,
secratu
adjutor
ex po
danda
ne fu
Vasq
origin
ademi
confite
munica
re, quan
tificiis
esse, ut
seculu
eident
primis
tum

pontificiorum missa, in qua tamen utraque species offer-
 acramentum dicatur, ipsumque concilium Constantien-
 erat, Christum sub utraque specie panis & vini hoc ve-
 ile sacramentum instituisse: accedit, quod ex hoc voca-
 non liceat colligere, quænam præcise species sacramenta-
 mittenda, quæ autem laicis sit danda. Negare equidem
 possumus, postquam dogma transubstantiationis publico
 am decreto in hoc concil. Later. IV. robur accepit, ex
 effusionis multos de subtractione calicis, periculum hoc
 idi causâ cogitasse, quosdam etiam, prout videtur Mor-
 a) loco vini consecrati, vinum ablutionis & non con-
 um suis propinasse; attamen decreto quodam concilii
 os hæc talia fecisse, est, quod negamus. Hinc nonnulli
 ntificiis rectissime de communione sub una specie laicis
 inveniri concilium Constantiense nullum de communio-
 b una specie laicis danda inveniri concilii decretum, ut
 nez b) Alphonsus deCastro c) Georgius de Valentia d) &c.
 §. IV. Si autem quisquam ex nobis quæreret veram
 nem & progressum communionis laicalis sub una specie,
 tique calicis initium, cum Augustana nostra confessione
 eri fas erit: e) quod diu quidem manserit hic mos (com-
 candi sc. sub utraque specie) in ecclesia, non tamen consta-
 ando, aut, quo auctore sit mutatus. Ne tamen quidam ex pon-
 s jactitare possint, f) consuetudinem suam adeo vetustam
 at initium ejus ne assignari quidem possit, etsi non annum,
 um tamen, quo hæc pontificiorum praxis ecclesiam oc-
 talem invasit, indicare conabimur. Sæpius quidem a
 is seculis mutilatio cænæ dominicæ cum per hæreticos,
 ilios supersticiosos homines tentata, nunquam tamen, do-
 us orthodoxis resistentibus, durabilis fuit. In secundo

A 3

statim

euchar. l. i. c. XI. p. 294. b) Tom. 3. part. 3. disp. 216. c. 4. n.
 c) lib. 6. adversus hæres. de Euchar. hæres. ult. d) lib. de legis
 sacram. c. 10.

statim seculo surgebat Marcion, primogenitus ille diaboli, qui vinum abominabatur & in SS. eucharistia aquam loco vini adhibebat, sed illi strenue restiterunt viri inter cæteros celebres Justinus M. *a)* Irenæus *b)* Tertullianus *c)* Epiphanius *d)* & alii. Marcion in hoc errore assecclam sibi vidit Tatianum cum sectatoribus suis, qui Aquarii dicti, eo, quod vinum tanquam germen diaboli rejicientes, aqua in S. cæna utebantur, sed & his sese opposuerunt Irenæus *e)* & Epiphanius. *f)* Gnostici loco vini sanguinem menstruatam adhibuisse in S. eucharistia & oppugnatores Irenæum *g)* Tertullianum *b)* & Epiphanium *i)* habuisse, dicuntur. Tempore Cypriani seculo tertio nonnulli omisso vino, temperantiæ, ut videtur, prætextu, aquam adhibuerunt, quos sanctus hic martyr acriter impugnavit. *k)* Circa annum 340. nonnulli loco vini lac substituebant, alii linteum musto intinctum per totum annum reservabant, & tempore sacrificii partem ejus aqua lavabant, & sic offerebant. Iterum alii non auferebant quidem calicem, sed intinctam eucharistiam tantum (id est panem vino intinctum) pro complemento communionis porrigebant, eo videlicet prætextu, quod intincta infantibus forte & ægris extra ordinem nonnunquam data e. g. Serapioni *l)* in extremis agenti & puellæ cuidam a diabolo vexatæ: *m)* sed Julius I. pontifex Rom. Can. *cum omne* *n)* contra institutionem Christi, contra apostolicam & evangelicam doctrinam, contra ecclesiæ consuetudinem hæc fieri, graviter conquestus est, & ut utraque species panis & vini distincte exhibeatur, mandavit. Deinde mutatio quædam communionis sub utraque fiebat ab

illis

a) Apol. 2. *b)* adv. hæ. 3. 6. & 42. sqq. & toto fere lib. 4. *c)* quinque libr. adv. Marcionem. *d)* hæ. 42. *e)* adv. b. 31. 34. 35. 39.

illis, qu
quanda
tempo
rudo a
letano
serit,
500. in
batur a
um. E
Leonis
draconis
tes, mo
Leo po
& disse
pronu
redem
circit
quide
verum
statur
dam sun
abstinea
gra sac
unius e
Anno
quond
hinc i
cilio
550. m

ni panem benedictum, si non omnem tamen particulam
m domum deferabant & postea interdum post longum
is intervallum sumebant; quæ tamen perversa consue-
rogata & prohibita est anno circiter 390. in concilio To-
Can. XIV. *Si quis acceptam a sacerdote eucharistiam non sum-*
elut sacrilegus propellatur: & postea circa annum a N. C.
Cæsar. Augustano Can. III. *Eucharistiæ gratiam si quis pro-*
ceptam non consumpsisse in ecclesia, anathema sit in perpetu-
t sic restituta est ad integrum cœna domini. Tempore
papæ circa annum 440. Manichæi, vinum tanquam fel-
is detestantes, Christoque corpus phantasticum affingen-
oliebantur introducere unius speciei sumtionem, sed
ntifex a) circa annum 449. sacrilegium, offendiculum
nsionem præter doctrinam ab apostolis acceptam, esse
nciat, ore corpus domini accipere *calicem vero sanguinis*
onis nostræ baurire, declinare. Sub Gelasio Papa anno
490. communio sub utraque cœpta est immutari, non
n ab hæreticis, sed a superstitiosis, ut videtur, christianis;
illa superstitio mox ab ecclesia reiecta est & explosa, ut te-
anon ille Gelasii, comperimus. b) Comperimus quod qui-
ta tantummodo corporis sacri portione, a calice sacrati cruoris
nt, quia nescio, qua superstitione docentur adstringi, aut inte-
ramenta percipiant, aut ab integris arceantur. Quia divisio
jusdemque mysterii sine grandi sacrilegio nequit provenire.
circiter 580. rursus in Hispania pullulare cœpit c) mos,
am per Iulium damnatus, intinctum panem sumendi:
sdem fere verbis canon Iulii papæ renovatus fuit in con-
bracarensi III d) anno 675. Circa annum 920. e) aliis f)
onachi ordinis Cluniacensis, effundendi calicis metu per
trans-

transubstantiationem natu, aucto, adulto, inolito, in suis monasteriis intinctam communionem novitiis suis dandam statuerunt; *a)* sed contra morem aliarum ecclesiarum. Postea in concilio Turonensi circa annum 1055. infirmis etiam in aliis ecclesiis usus intinctæ eucharistiæ concessus fuit, *b)* qui secundum Dallæum *c)* aliosque iterum videtur esse abrogatus in concilio Claramontano 1095. ab Urbano II. Tandem florente Yvone carnotensi episcopo circa annum 1100. non jam ægris, sed & sanis *d)* tradi cæpta fuit; cui ritui vehementer inter alios reclamavit Hildebertus cænomanensis episcopus. *e)* Hæc autem denuo videtur a Paschali II. *f)* anno 1118. refutata esse ac proscripta. Vel ante hunc intinctæ eucharistiæ usum, vel simul cum eo, quidam latinorum fistulas argenteas vel vitreas S. S. calici affixas, quas ordo romanus *g)* pugillares vocat, per quas vinum consecratum fuxerunt, propter metum periculi effusionis in SS. eucharistiæ distributione adhibuerunt teste Cassandro; *h)* quamvis Dallæus *i)* verosimilius esse putet, demum post interdictionem eucharistiæ intinctæ ab Urbano II. illos a monachis excogitatas & postea frequentatas esse. Tandem post Lombardum tempore scholasticorum circa annum 1250. postquam scilicet decretum concilii Lateranensis IV. de transubstantiatione, metum de sanguinis Christi effusione mirum in modum adauxerat, incepit invectæ alicubi particularis consuetudinis communicandi populum sub una specie mentio fieri. *k)* Non enim in omnibus ecclesiis hic mos viguit, neque ab omnibus

a) in cluniae. instituto l. 2. c. 35. de sacerdotibus hebdomario. *b)* concil. Turon. apud Yvonem, Reginonem & Burchardum. *c)* de cult. lat. relig. l. c. lib. V. c. 26. p. 712. *d)* Yvo de divinis offic. Mornay. l. c. p. 289. *e)* epist. 64. Calixtus de commun. sub una §. XVI. p. 93. *f)* Dallæus l. c. *g)* de offic. Miss. p. 25. *h)* in liturg. cap. 22. & tract. de

bus ad
a) Du
sis qu
stante
curat
autem
ctione
esse p
prout i
dubium
dunense
ribus i
utraq
esse.
quem
variis
erit q
pastor
von der
quingu
dicemus
necessar
tamen
tum fu
1389. pa

a) In 3
b) in
in lib
mann
fene

missus fuit. Nam adhuc tempore Thomæ de Aquinas
randi *b)* Petri de Palude *c)* & concilii Constantien-
edam fuere, quæ veram formam cenæ dominicæ con-
servarunt; prout Thomas Waldensis *d)* & ipsa pro-
rum concilii Constantiensis petitio *e)* testatur. Non
fine ulla sanctorum virorum offensione aut contradi-
novam hanc communionem in ecclesiam introductam
atemus; verum restiterunt ei plurimi veritatis testes,
inter alios testatur Alex. Alensis; *f)* & nullum omnino
n est, *g)* inter illos quoque fuisse Waldenses, sive Lug-
ses: hinc quidam *b)* inter errores a pontificiis scripto-
ipsis objectos tertium fuisse volunt, eucharistiam sub
e specie sacerdotibus & laicis sine discrimine dandam
His adjungit Dallæus *i)* ipsum Wiclefum, Anglum,
inter propugnatores communionis sub utraque fuisse,
rationibus evincere studet. Illi annumerandus quoque
uidam nomine Matthias magister Parisiensis, Bohemus,
apud S. Nicolaum Pragæ, cujus Dn. præpos. Hermannus
Hardt k) quoque mentionem facit, eumque viginti
ne circiter annos ante Jacobum de Misa (de quo infra
us) plebem docuisse communionem sub utraque esse
ariam, ad illam invitasse, illamque exercuisse, mox
per magistratum ecclesiasticum ab incepto absterri-
uisse, juxta relationem autem Ioh. de Polemar anno
alinodiam cecinisse, ejusque scripta teste Theobaldo cum
B aliis

part. summæ q. 8. artic. 12. it. 4. sentent. distinct. 2. art. 2. q. 1.
ration. divin. offic. lib. 4. c. 42. *c)* 4. sentent. distinct. 2. q. 1. *d)*
b. de sacram. contra Wicleff. tom. 2. c. 88. *e)* Dn. præpos. Her-
nus *von der Hardt* l. c. tom. IV. part. IV. sess. 13. p. 333. *f)* in 4.
nt. q. 53. memb. 1. Mornay l. c. cap. XI. pag. 294. *g)* Calixt. l. c.
IV. p. 99. Pfeiff. actio rei amotæ part. 1. cap. 2. §. 7. & part. II.
4. & Dallæus l. c. lib. V. c. 10. §. 1. & §. 2.

aliis Wiclefi, Hussi, Milicci, Hieronymi 1410. damnata esse, refert. Quibus omnibus addere possemus Hussum & Hieronymum Pragensem, nisi infra pluribus de illis agendi daretur occasio, ad quam itaque hæc rejecta volumus. Ex his autem hætenus dictis satis constare posse arbitramur, quando consuetudo communicandi populum sub una specie ecclesiam latinam invaserit. Vidimus quomodo usus S. S. calicis in sacra cæna a primitivis christianis sancte juxta institutionem Christi fuerit asservatus atque contra hæreticos defensus, id quod per singula fere secula sanctorum patrum testimoniis confirmavit sæpe citatus Mornayus *a)* & Dallæus. *b)* Vidimus etiam, ut cum B. Calixto loquamur, *c)* *ex determinatione modi præsentiae domini, tum inuenta transubstantiatione statuebatur corpus & sanguis ita crasse adesse, ut possit in terram projici, effundi, conculcari, enatam esse mutilationem sacramenti seculo circiter duodecimo, augmentum cæpisse seculo decimo tertio, maturuisse decimo quarto, tandem decimo quinto explosa & proscripta integritate decreto Constantiensi roboratum. Hætenus enim usum calicis nemini interdictum fuisse fateri omnes oportet.* Græci *d)* interim, Moscovitæ, *e)* Abyssini, *f)* Maronitæ, *g)* Georgiani, *h)* Syri, *i)* Chaldæi, *k)* Armieni *l)* Coptitæ *m)* &c. hunc ritum ab ipso Christo institutum & in ecclesia primitiva usurpatum constanter, retinuerunt & etiamnum fervant, ut insigne antiquitatis testimonium. Scopus & finis, quem ecclesia latina in interdictione tam sancti tamque necessarii ritus intendit, sine dubio nullus alius fuit, quam

- a)* L. c. cap. X, & XI. *b)* l. c. toto ferme lib. V. *c)* l. c. §. 47. *d)* vid resp. Ierem. Tubingæ datum. it. Metroph. Critopulus in conf. Cathol. cap. 9. it. Pfeiff. l. c. part. 2. cap. 8. *e)* Olearius in itiner. Moscovit. lib. 3. cap. 20. *f)* Francisc. Alvarez. itiner. cap. II. Pfeiff. l. c. cap. 10. pag. 69. sqq. *g)* Mornay l. c. cap. II. pag. 293. *h)* Cotov. in itiner. lib. 2. pag. 201. *i)* Pfeiffer. l. c. part. II. cap. 97. *k)* Hild. in theol. dogm. cap. 20. pag.

quam
tem m
a) po
efficia
gnior
mare
quant
ipso &

conti

HA
b
com
nis, 9
dentat
tionem
ptam &
animi f
(secund
dum al
proxim
superic
fident

a) Val.
s. lit.
lib. 4

ut dogma transubstantiationis eo melius stabilire, dignita-
tissæ privatæ & prærogativam cleri præ laicis amplificare
sit, quæ tam excellens per communionem sub utraque
ur, ut Gabriel Biel *b)* sacerdotes ob eam causam di-
s omnibus sanctis laicis esse, ipsa quoque Maria, affir-
alem & sacerdotalem tolleretur, hæc dignitas nimium
im vilesceret: hinc cardinalis Hosius *c)* dicit, quod hoc
sacerdotium & sacrificium evertatur.

PERIODVS I.

*inet fata calicis eucharistici ab ipso concilio Constantiensi
usque ad concilium Basileense.*

tenus equidem multi viri & pietate, & doctrina cele-
es sanctique ecclesiæ doctores, novæ consuetudini laicos
unicandi sub una tantum specie sacramentali scilicet pa-
æ, prout vidimus, sensim sensimque in ecclesiam occi-
em irrepsit, & verbis & scriptis contradixerunt & restitu-
cœna dominicæ ad pristinam formam a Christo præscri-
& præceptam anxie quæsierunt, publice tamen & majori
fervore atque constantia idem negotium tractare incepit
idum Bellarminum *f)* aliosque circa annum 1412. secun-
lios *g)* 1414. secundum quosdam *h)* vero anno 1415.
ne ante festum paschatos sub ipso concilio Constantiensi
ori anno ab imperatore Sigismundo in causa Hussi & dis-
um pontificum convocato,) quidam nomine Iacobus si-

B 2

ve

Albert. interesse relig. art. 9. pag. 423. *b)* In Canone Missæ lect.
f. *c)* l. c. pag. 650. *d)* disp. controuv. tom. II. de sacram. Euch.
4. cap. 20. p. 882. *e)* Bohusl. Balbini epit. rerum Bohem. lib. 4.
II. p. 478. *f)* Theobald. hist. Huss. cap. 14. pag. 64. Dn. Præ-

ve Iacobellus, quem alii Misnensem Saxonem, *a*) alii Misenum *b*) Bohemum faciunt, oriundum ex oppido Misa in flumine Misa, sito in circulo Pilsenensi, quod proprio nomine Strziebro appellatum fuit, unde ipse Iacobus de Misa interdum quoque de Strziebro cognominatus, prout id Dn. præpos. Herm. von der Hardt egregie ex antiquo msto vindobonensi, & solide, demonstravit *c*). Hic Iacobus sive Iacobellus, ipsius Æneæ Sylvii *d*) testimonio, *literarum doctrina & morum præstantia juxta clarus*, officio sacerdotali tunc temporis in æde S. Michaelis functus Husque partes cum aliis sectatus, quas tam præsentibus quam absentibus Husso & Hieronymo non modo strenue defendit, verum etiam Husso Constantiæ hærente, subito novam de communione populi sub utraque specie in sacra cæna quæstionem movit & publice in cathedra academica & suggestu eam proponere & docere ausus fuit *e*). Husso tum Constantiæ degens, audiens hæc nova molimina Iacobelli, primo paululum indignari visus, postea tamen a Bohemis de sua sententia per literas rogatus, non modo hoc propositum laudabile Iacobelli approbavit, verum etiam ne illi, opus divinum tractanti, resisteretur, autor fuit, de quibus omnibus infra dicendi locus erit. Hæc autem brevibus hic recensere placuit, ut constet, Iacobum non ab Husso, uti forte videri posset, sed ab alio quodam contrerraneo Petro Dresdensi, Drasensi, sive Trecenti *f*) (qui contemptim a Pontificiis Trecentis dictus *g*) & puerorum docendorum Prægæ curam habuit) quem iterum alii Saxonem a marchionatu Misniæ

a) esse

a) Hagecius, Dubrav. in hist. Bohem. f. 23. vid. Bohusl. Balb. l. c. lib. 3. Trecenti Sylv. hist. Bohem. c. 25. p. m. 52. Coch. hist.

a) esse
fuisse,
bi & f
nam
strave
haufit
centis
as Syl
Dubrav
f. l
quisitis
priani,
trent c
ses de e
demio
fuit,
nendu
nem p
solitus
& The
fert: d
seften
bellus f
wiffet,
funden
Fleisch
ihr fe
Vorfi
den or

volunt, alii *b*) vero Bohemum Iacobi conterraneum probabile esse putant, ortum fortasse ex opido Misæ ur-
umini vicino Tauschkow ob der miss, trahentem, doctri-
anc pontificiis novam, ad quam viam forte *c*) Petro
e nuperrime damnata scripta Matthiæ, de quibus supra,
e, motum præcipue verbis Christi, apud Iohannem di-
: nisi manducaveritis &c. prout id prolixè recenset Æne-
vius *d*) Iacobus Piccolomineus Card. Papinensis *e*) &
vius *f*).

. II. Persuafus hac atque aliis rationibus Iacobellus, per-
s sanctorum patrum codicibus, Dionysii præsertim ac Cy-
, non modo ipse monitori Petro assensit, sed ut idem sen-
cæteri publice suavit. Quam ob causam ante omnia *the-*
ea re conscripsit, quas more seculi Pragæ in cathedra aca-
ca, memorante Hagecio aliisque, ad ventilandum propo-
omnesque magistros baccalaureos & studiosos ad oppo-
um invitavit, quam primam hujus argumenti disputatio-
postea academicam suam positionem appellare & allegare
s fuit *g*). Hujus autem argumenta exhibent Hagecius
eobaldus *b*) qui de toto actu disputatorio sequentia re-
das Volk und Studenten versamleten sich auf ange-
Termin in das Collegium Caroli IV. da dann M. Iaco-
kam und also redet: meine liebste Brüder und Söhne,
, daß ich in dem Gesetz Gottes den Weg des Lebens ge-
en habe, da geschrieben stehet: werdet ihr nicht essen das
h des Menschen Sohns und trincken sein Blut, so habt
ein Leben in euch &c. wehe uns, die wir das von unsern
fahren nicht berichtet seyn, welche ohne Zweifel alle auf
Beg der Verdammniß sind. Was düncket euch, die Schrift
ist

ist gewiß, die Wort sind des HErrn Christi selbst: wir wollen der Wahrheit statt und Raum geben, das Volk recht unterrichten, damit wir nicht Gottes Straffe, Zorn und Ungnade, so wir es geschweigen, uns auf den Hals laden. Da solches die andern Professores höreten, hielten sie starck Obstatt, oder Widerpart, zuletzt fieng M. Elias an: M. Iacobelle du irrest weit, dann Christus redet an den Ort nicht von dem leiblichen, sondern von geistlichen Gebrauch. Schlug hiemit das Testament auf, verlas aus demselbigen, da stehet Ioan. 6. v. 63. Der Geist ist's der da lebendig macht, das Fleisch ist kein Nuz, die Worte, die ich rede sind Geist und sind Leben &c. Es sezt auch M. Elias dieses hinzu: lieber Iacobelle, wann es je seyn solte, warum hat er dazumahl seinen Leib zur Niesung nicht geordnet, oder die Entpfahung eingesezt? Iacobellus antwortet: aber nach dem Abendmahl hat er es allen zumahl also zu empfangen geboten. M. Elias antwortet: warum empfahest du es nicht nach dem Essen, sondern frühe? Derentwegen laß es igund anstehen, erwart, was das oecumenicum concilium davon schleust. Hac ratione de veritate rei, quam a Petro didicerat, certior factus, Iacobellus, illam salutarem de S. cæna doctrinam, scripturæ & dictis patrum conformem, auditoribus quoque suis in templo S. Michaelis sequente die Iovis publice pro concione inculcare non dubitavit. Laudabili hoc exemplo admonitus & incitatus alius quidam pastor, nomine Sigismundus Rzepanski, proximo die non modo idem populum docuit; verum etiam calicem dominicum juxta veram formam & institutionem Christi plebi propinare non distulit a). Hæc omnia cum fierent, Iacobellus a rectoribus, ut ait Iacobus Piccolomineus b) imminenti huic malo ecclesiæ romanæ mature obviam eundum esse arbitrantibus. in sacello

men
nach
fed
vat
per
col
mu
aute
eti)
obtin
erant
fuit
vale
cep
Vic
der
an
na c
cepe
se ci
dicar
quid
ita, u
fuis
mos
quo

ecclesiam S. Martini receptus, liberam orationi cathedram
is, populum publice, ne calicis communionem spernerent,
anquam singulare donum ad salutem necessarium, a fer-
re omnibus sine discrimine concessum, læta fronte susci-
nt, commonere non destitit. Quod fidelissimum Ia-
monitum magnum vulgi applausum meruit, fautores
os & sectatores (qui postea ab eo Iacobelliani *a*) a SS.
n calice, cujus restitutionem urgebant, Calixtini *b*) di-
sibi acquisivit & mox consensum magistratus & academiae
vit *c*). Interim ab illis, qui curiæ romanæ toti addicti
, præsertim a majoribus ecclesiasticis, nihil intermissum
quod ad supprimendam novam hanc Iacobelli doctrinam
e poterat. Hinc publice privatimque Iacobum, ut ab in-
o desisteret, monere & minis terrere tentarunt. *d*) Is ad
rium generalem in spiritualibus vocatus, comparuit qui-
, se tamen flecti non sivit *e*) sed perrexerat potius majori
i ardore & diligentia aliis quoque sanctam suam de S. cœ-
nionem, quam ex S. scriptura & testimoniis patrum per-
rat, communicare. Quapropter suæ ecclesiæ limitibus
cumscribi passus non fuit, sed alias quoque visitavit præ-
do, officiando &c. contra interdictum, ut ait anonymus
am in epistola elenctica ad Iacobellum, *f*) de qua infra,
t ne fulmine excommunicationis quidem, quo ipse cum
petebatur, *g*) a proposito deterreri potuerit, quin ani-
or potius redditus fuerit ad perficiendum opus Dei, ad-
missus erat.

§. III. His factis & fatis Iacobelli, quantum ad novam ab
eo.

osman. seu Hosman. tract. de commun. sub utraque, edito anno 1421.
anus in epist. 7. ad Bohem. *b*) Abr. Bzovii annal. eccles. tom. XV.
annum 1416. p. 525. *c*) l. c. *d*) Dn. præp. Herm. von der Hardt. l.
pag. 22. *e*) ibid. & part. XIV. cap. I. p. 358. sq. *f*) ibid. cap. V.
50. seq. *g*) ibid. cap. II. p. 344. Iacob in vind.

eo resuscitatum communicandi populum sub utraque specie ritum attinet, præcognitis, adhuc paucula quædam, de scriptis, quæ tum ipse pro defendenda sua sententia, tum adversarii ejus theologi pontificii pro ea oppugnanda & destruenda hoc anno ediderunt, dicenda restant. Inter illa autem prima statim vice notanda venit *demonstratio Iacobelli, seu Iacobi de Misa per testimonia scripturæ, patrum atque doctorum, communicationem calicis in plebe christiana esse necessariam a*). Constat hoc scriptum ex quatuor capitibus & est quasi compendium omnium argumentorum, quibus inductus Iacobus tam strenue tamque constanter communionem laicalem sub utraque specie urfit atque defendit, de his vero in fine hujus periodi pluribus agendi locus erit. Ex theologis & doctoribus pontificiis, qui Iacobi conatibus fortiter restiterunt & novam ejus doctrinam scriptis impugnarunt, est *Anonymus* quidam *theologus*, sive Nicolaus Dinkelspuel, sive alius fuerit. Hic etenim in concilio Constantiensi tunc degens *longam epistolam elencticam b*) ad Iacobum de Misa & contra communionem sub utraque consignavit, quæ, in septendecim capita divisa, esse potest instar complexus omnium rationum & responsionum, quibus romanæ ecclesiæ additi suam laicos sub una specie communicandi consuetudinem expolire & munire, veram autem suæque adversam quondam oppugnare soliti fuere & adhuc non infrequenter utuntur. Theologi hujus vestigia alius quidam vir tum temporis inter pontificios celebris *M. Andreas de Broda* doctor & professor in academia Pragensi secutus est & idem cum eo negotium suscipere non recusavit. Eam ob causam non modo brevibus opusculis, verum etiam fusioribus scriptis Iacobellum ejusque doctrinam aggressus est: de illis *tractatulus ipsius c*) qui quin-

tis el
proli
bus
maji
dual
te, q
as pa
le co
rum
bus di
ritus.

cobel
Luto
scrip
vam
min
occa
hoc
nobile
rantes
epistola
jus pri
detent
comm
negar
obtre
conci
sen

et adornatus: de his vero *fragmenta*, quæ in *vindiciis a)* xis Iacobelli supersunt, testantur. Hæ *vindiciæ*, de quibus dictum, sunt conscriptæ a Iacobo de Misâ contra *opus Brodæ*, pro communione plebis sub utraque specie, & us partibus principalibus absolvuntur. In prima parte quinquaginta capita complectitur, dicta & sententiarum de communione sacra adducit, examinat & mantortarum & explicatarum autoritatum a Broda versensum exponit: in secunda parte, quæ triginta capitibus distincta est, agit de jure mutandi antiquos ecclesiæ

§. IV. Vix mensis præterfluxit, quando grande hoc Iacobi facinus concilio quoque innotuit. Episcopus enim mislensis Bohemus, ad quem præcipue Iacobi Misæi ta eucharistica hoc tempore Constantiam perlata, notorem Pragæ subortam esse statim indicavit *b)* ac eo nomine, quasi ab Hussio originem traxisset, Bohemos quavis ratione accusavit. Cum autem varii rumores de novo negotio eucharistico spargerentur in concilio, Bohemi Constantiæ tum temporis commotus per *Petrum de Mladonyevvitz* baccalaureum in artibus *lam* quandam ad concilium conscribi curarunt *c)*, in cuius prima parte pro liberatione Hussi Gotlebiæ in carcere detenti concilium sollicitarunt, in altera fusorros iniquos a communione plebis sub utraque, quam in Bohemia vigere, re non poterant, declinant, petentes, ne concilium ectoribus aures præberet. Traditum fuit hoc scriptum concilio die 14. Maji *d)* cumque Episcopus Lutomislenis, postremam partem se quoque ferire, utpote qui acta

C

Iaco-

ver-

verbis
tribu
debe
spec
vini
alias
contr
batam
tur, a
stantie
tum, v
matur
ration
stus
que
non
za co
menta
jejun
ab ecc
da aliq
potuit
vari, q
cipere
ribus
suscip
tandu
nis, q
modi c
duct-

is ita sonat a) In nomine sanctæ & individuae Trinitatis Pa-
 Filii & Spiritus Sancti amen. Cum in nonnullis mundi par-
 quidam temerarie asserere præsumant, populum christianum
 e sacrum eucharistiæ sacramentum sub utraque panis & vini
 e suscipere & non solum sub specie panis, sed etiam sub specie
 populum laicum passim communicent etiam post cœnam vel
 non jejunum, & communicandum esse pertinaciter asserant,
 a laudabilem ecclesiæ consuetudinem rationabiliter compro-
 n, quam tanquam sacrilegam damnabiliter reprobare conan-
 a capite incipiendo: hinc est, quod hoc præsens sacrum Con-
 iense concilium generale in spiritu sancto legitime congrega-
 adversus hunc errorem salutem fideliū providere satagens,
 ra plurium doctorum, tam divini quam humani juris, delibe-
 ne præhabita, declarat, decernit, definit: quod, licet Chri-
 post cœnam instituerit, & suis apostolis ministraverit sub utra-
 specie panis & vini hoc venerabile sacramentum: tamen, hoc
 obstante, sacrorum canonum auctoritas laudabilis & approba-
 nsuetudo ecclesiæ servavit & servat, quod hujusmodi sacra-
 um non debet confici post cœnam, neque a fidelibus recipi non
 is, nisi in casu infirmitatis, aut alius necessitatis, a jure vel
 clesia concessa vel admissa. Et sicut hæc consuetudo ad vitan-
 aliqua pericula & scandala rationabiliter introducta est, sic
 t simili aut majori ratione introduci & rationabiliter obser-
 quod, licet in primitiva ecclesia hujusmodi sacramentum re-
 etur a fidelibus sub utraque specie, tamen postea a conficien-
 sub utraque specie, & a laicis tantummodo sub specie panis
 iatur. Cum firmissime credendum sit, & nullatenus dubi-
 um, integrum Christi corpus & sanguinem tam sub specie pa-
 uam sub specie vini, veraciter contineri. Vnde, cum hujus-
 consuetudo ab ecclesia & sanctis patribus rationabiliter intro-
 , & diutissime observata sit, habenda est pro lege, quam non

licet reprobare, aut sine ecclesiæ auctoritate pro lubitu innovare (immutare.) Quapropter dicere: quod hanc consuetudinem aut legem observare sit sacrilegum aut illicitum, censeretur erroneum. Et pertinaciter asserentes oppositum præmissarum, tanquam hæretici arcendi sunt, & graviter puniendi per diæcesanos locorum seu officiales eorum, aut inquisitores hæreticæ pravitatis, in regnis seu provinciis, in quibus contra hoc decretum aliquid forsan fuerit attentatum, aut præsumtum, juxta canonicas & legitimas sanctiones, in favorem catholicæ fidei contra hæreticos & eorum fautores salubriter adinventas. Item ipsa sancta synodus decernit & declarat, super ista materia reverentissimis in christo patribus, & dominis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis & eorum in spiritualibus vicariis, ubilibet constitutis, processibus esse dirigendos, in quibus eis committatur & mandetur auctoritate hujus sacri concilii, sub pœna excommunicationis, ut effectualiter puniant contra hoc decretum excedentes. Eos vero, qui in communicando populum sub utraque specie panis & vini, exorbitaverant, & sic faciendum esse docuerunt, si ad pœnitentiam redeant, ad gremium ecclesiæ suscipiant, injuncta eis pro modo culpæ pœnitentia salutari. Qui vero ex illis ad pœnitentiam redire non curaverint, animo indurato, per censuras ecclesiasticas per eos ut hæretici sunt coercendi, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Et hoc quidem est primum illud de communione sub una decretum, ob quod Lutherus non immerito concilium Constantiense *Obstantiense* a) (etsi hoc judicium Bellarmino b) & aliis pontificiis, utut huic concilio non per omnia æquis, iniquum esse videatur) appellavit, eo, quod, non obstante institutione christi & praxi apostolorum & primitivæ ecclesiæ, sola ecclesiæ Romanæ auctoritate

tate
sub
vit,
que
mna
scop
in ho
fam
antiqu
sum,
hanc
sacrile
utriu
nec
rat.
nibi
nali
tatu
quan
non c
benti
ba hu
ni po
tra Ch
dicere
se er
vetus
visse.

sensum sensimque introductam communionem plebis
 una tantum specie sacramentali firmavit atque robora-
 veram autem & christi institutioni conformem sub utra-
 specie eucharistiam hoc ipso implicite prohibuit & da-
 vit: quamvis Wilhelmus Lindanus Ruræmundanus epi-
 scopus a) cum Cassandro b) putet, non, uti vulgo dictatur,
 hoc decreto prohibitam fuisse laicis utriusque, sed defen-
 sionem tantum unius speciei communionem, tum in ecclesia
 antiquissima ex more usitatissimam. Hunc enim decreti sen-
 tentiam, efflagitare ipsam patrum concilii antithesin, qua
 concilii constitutionem novo Hussitarum errori, qui illos
 regii accusabant, opponunt, ita tamen, ut iis intelligatur
 utriusque speciei communio interdicta atque prohibita, do-
 cetur ecclesiae auctoritate liceat, apud quos illa tunc exoleve-
 rit. Deinde id ex eo probat, quia a concilio Constantiensi
 in Græcanica, aut Orientali, aut Indiana, imo Septentrio-
 nali ecclesia de communione sub utraque specie fuit immu-
 nis, uti nec in Dalmatiana ecclesia, imo nec in Romana,
 quando in hunc usque diem consecrante pontifice diaconus
 conficiens de calice combibat. Largimur equidem lu-
 scime cum B. Gerhardo c) Lindano & Cassandro, ver-
 jus decreti citra omnimodum calicis interdictum expo-
 nisse, nihilominus, dum communionem sub una con-
 christi præceptum approbavit, cum Alberto Pighio d)
 e haud immerito possumus, concilium Constantien-
 tem in hac re *contra manifestas scripturas, contra
 patris auctoritatem & catholicam ecclesiae fidem, decre-*

§. V. Cum autem hoc modo sex conclusiones formatae & decretum concilii ad extirpandam hæresin Iacobellianam ad Iacobellum quoque pervenissent, ille his ipsis magis animatus & instigatus *apologiam* a) quandam pro se suaque doctrina contra sex conclusiones doctorum & publicum decretum concilii Constantiensis componere non dubitavit, in qua conclusiones, decretum horumque rationes examinat & refutat, suæque sententiæ veritatem monstrat capitibus undecim. Quando quidem vix suscitatum hoc a Iacobello negotium eucharisticum non solum Constantiensis concilii sententiam erat expertum, sed & a Iacobello vindicari cœperat, quiescendum haud rati etiam alii theologi, vel Iacobello obviam ituri, vel concilii definientis auctoritatem defensuri. Oppugnatus proinde a pluribus viris clarissimis, inter quos est *theologus* quidam *anonymus*, qui hoc quoque anno *tractatum* quendam edidit *contra Iacobum de Misa, & speciatim contra communionem laicorum sub utraque specie*, a) qui duabus partibus, generali & speciali, distinctus conspicitur. In parte generali agit de variis dogmatibus Iacobi de Misa & asseclarum ejus Bohemorum, nec non Wiclefistarum illius temporis, capitibus quinque: in secunda parte speciali prolixè differit de *communione sub una* in tribus tractatibus peculiaribus, quorum primus exhibet generalia momenta ac fundamenta pro explicanda doctrina communionis sub una, septendecim capitibus: secundus recenset argumenta pro *communione laicali sub una specie*, octo capitibus: tertius examinat rationes Iacobi de Misa pro consuetudine sua communicandi plebem sub utraque specie allatas, capitibus quinque.

§. VI. Sed, ut etiam de Hussi sententia & approbatione

sciendum, quod jam ante auditam novam controversi-
 eucharisticam Pragæ motam & priusquam in carcerem
 ceretur Constantiæ, conscripserit *resolutionem quæstionis*
anguine Christi sub specie vini a laicis sumendo; in qua lice-
 uidem & expedire, ait, utraque specie in S. cœna frui,
 e ex verbis institutionis Christi sive ipsius S. scripturæ,
 de etiam ex testimoniis antiquitatis probat, de necessita-
 tem illam sumendi nihil determinat. Postquam autem
 carcerem conjectus & ab episcopo Constantiensi in vici-
 arcem delatus esset, eum oravit Io. Chlum, Baro Bohe-
 ut judicium suum, de communione calicis, suis aliquan-
 enunciandum, ferret. a): Tum ille *de sacramento calicis*,
 it, *habetis scriptum, quod scripsi in Constantia, in quo sunt*
ea, & nescio aliud dicere, nisi quod evangelium & epistola so-
directe, & tantum fuit in primitiva ecclesia. Si potest fieri,
tecis, ut saltem permittatur per bullam illis dari, qui ex de-
ne postulaverint circumstantiis adhibitis. Eandem ob cau-
 quoque ipse M. Stephanus Paletz & Michael de Causis
 versarii ipsius infensissimi, articulorum adversus ipsum
 anni XXIII oblatores hunc faciunt primum: quod scili-
 publice calicem eucharisticum populo ministrandum do-
 t, idque adhuc discipuli ejus Pragæ faciant. Nec ap-
 avit tantum Hussus sumtionem sacramentalicis, verum
 impedimenta, quæ ipsi & Iacobo eam urgenti obstare
 erunt, removit. Monuit etenim quendam e discipulis
 primarium, nomine Galium Haulikom, in epistola, die
 aji, ad illum scripta c) ne Iacobello ejusque communio-
 b utraque, quam Christus per se & per suum aposto-
 instituisse, porro, quemadmodum fecerat hætenus, re-
 fisteret

sisteret & hoc ipso scissio inter fideles fieret. Vt etiam cognosceret motiva pro communione calicis, eum ad librum a se Constantiæ scriptum remisit. Pari modo alium quendam sectæ suæ sacerdotem *a)* hortatus est: *hortare*, inquit, *ad confessionem fidei & communionem utriusque speciei, corporis & sanguinis Christi, ut qui de peccatis suis vere pœnitentiam egerunt, eo sæpius ad communionem accedant.* Ex his omnibus factis constare posse arbitror, quod etsi Hussus, quod tamen quidam volunt *b)* non fuerit autor *c)* resuscitati ritus communicandi populum sub utraque specie, illum tamen probaverit, non impugnare jusserit & morte tandem sua obsignaverit. Quemadmodum enim ipse secundum Dubrabium *d)* prædixerat, *poculum hunc Bobemorum mortem sibi esse acceleraturum*, ita etiam evenit, quando hoc ipso anno 1415 d. VI Julii hic vir constans, Bohemicæ scholæ princeps, linguæ potens & mundioris vitæ opinione clarus, juxta ipsorum adversariorum *e)* testimonium, Constantiæ rogo impositus, constanti animo contra fidem Imperatoris & concilii concrematus est *f)* Ejus succosor in templo Bethlehemitico fuit Iacobus de Misa *g)*.

§. VII. Hujus uti in vita, ita etiam in morte, fidelis comes fuit Hieronymus Pragensis, qui, dum calicem eucharisticum simul cum Hussu defendit *b)* etiam cum illo acerbissimum martyrii calicem, antea ex humana infirmitate recusatum, bibere anno 1416. d. 30. *i)* mensis Maji cogitur eadem

a) Epist. 9. Nat. Alex. l. c. pag. 80. *b)* Mornay l. c. cap. XI. pag. 304. *c)* Nat. Alex. l. c. *d)* l. c. lib. XXIII. *e)* Æn. Syl. l. c. cap. 35. p. 50. *f)* ibid. c. 36. p. m. 53. Christ. Walpurg. l. c. part. II. p. 550. Nat. Alex. l. c. §. XI. pag. 88. *g)* Bohusl. Balb. l. c. lib. IV.

tantia, ut testatur Poggius Florentinus *a*). A morte
 i & Hieronymi in tres potissimum sectas divisus est po-
 s Bohemicus *b*). Una fuit eorum, qui pontificem Ro-
 um ut ecclesiae principem & Christi vicarium agnosce-
 Altera eorum, qui cenam Domini integram recipie-
 & in missis nonnulla recitabant lingua populari, caeteris
 in rebus a pontificiis nihil differebant; hi alio nomi-
 dicebantur Hussitae Pragenses *c*), a Iacobo Iacobella-
 calice Calixtini, a communione sub utraque utraquistae,
 Rockyzano postea Rockyzanistae *e*). Tertia erat illorum,
 non longe post Thaboritae dicti, *f*) quorum reliquiae a
 tificiis odioso nomine Waldensium et Picardorum *g*) po-
 nis temporibus fuere insigniti. Hi, praeterquam, quod
 tificem romanum eiusque clientelam omnem appellabant
 christum, in multis aliis ab ecclesia romana discedebant:
 propter inter has sectas, ob diuersitatem doctrinae, infi-
 fere fuere dissidia, iurgia et contentiones, ita, ut mox in-
 tum bellum erupuerint, de quo infra. Quando autem
 alice eucharistico res agebatur et Iacobitae et Thaboritae
 nimitus eius defensionem suscipiebant ac tanto quidem
 ore, ut truculentissimum adire bellum, cuius primordia
 annus praebet, non vererentur. Postquam enim Hussus
 Hieronymus sancti calicis propugnatores contra omnem
 nino fidem e medio essent sublati, atrocibus his factis ex-
 bati Hussitae inique ac crudeliter in eos actum fuisse di-
 garunt, foedere inter se inito, firmatoque literas atroces
 minaces *b*) ad concilium miserunt, a quo citati compare-
 re

a) epist. ad Leonardum Aretinum. *b*) Sleid. comment. lib. III. *c*)
 rov. l. c. ad annum 1421. pag. 612. sqq. *d*) Heidegg. l. c. p. 337.
 feiff. l. c. part. I. cap. 2. p. 9. sq. *e*) Cron. Wimpina sect. halucin.
 schismat. fol. XXIX. sqq. *f*) Aeneas Sylv. l. c. c. 40. pag. 61.

re noluerunt *a*), sed martyrum sanguinem & scriptis & armis ulcisci, articulos Hussi firmare, præcipue vero communionem sub utraque, concilii decreto interdictam, quovis modo promovere secum constituerunt, negotium hoc urgentibus magistris Petro Dresdensi, Iacobello, Iessenitz, Chrystan, Sueyna, Gytzin, Spizka, Cardinalis, Coranda, Idislaus, Markolt & aliis. In horum facta versus quosdam a pontificio quodam sed crasso filo compositos exhibet Cochlæus *b*), quos hic recensere operæ pretium non esse existimavimus, sed potius de his Bohemorum actis in testimonium adducimus literas illas concilii Constantiensis hoc anno ad Cæsarem Sigismundum absentem datas *c*), in quibus varios excessus Bohemorum recensendo de communione sub utraque, ab ipsis constanter exercita, hunc in modum loquitur, *item ultra illos errores contra determinationes sacri concilii Constantiensis prædicant populum debere communicare sub utraque specie sub pæna damnationis æternæ. Et ita populum passim communicant in civitatibus & villis*: adjiciunt etiam alia multa de perturbato Bohemiæ statu, in qua omnia jam ad arma spectabant, quas turbas imminentes quondam theologum quendam Germanum Iacobello, calicem salutis se invenisse jactanti, prædixisse fert Bzovius *d*) his verbis: *Non tu calicem salutis, sed cyathum furoris & poculum ruinæ Bohemis suppeditasti, ut illo hausto furiant, vomant & insaniant, & mutuis ad extremum præliis inter se dimicent.*

§. VIII. Pergunt hoc anno Hussitæ, & quidem majori cum animi ardore, Hussi præcipue vero Iacobelli, de communione sub utraque laicis danda, doctrinam & scriptis & Quapropter ipsa quoque aca-

Pragensis, in qua tum temporis rector *a)* erat Iohan-
 cognomento Cardinalis magister in artibus & baccalau-
 consensum suum cum Iacobello in *publica* quadam *con-*
one, cui nomen *salutaris consilii* inditum, die 10. mensis
 tii anni 1417. sub ipso concilio Constantiensi iussu conven-
 Pragensis declaravit *b)*. In hac Iohannes Cardinalis to-
 que cœtus magistrorum alinæ univers. & studii Pragensis
 cant se plurimorum fidelium tam magnatum & nobili-
 , quam aliorum conditionis promiscuæ hominum cre-
 petitionibus urgeri, quatenus ipsis in materia venera-
 sacramenti eucharistiæ, an id sub utraque specie a cun-
 Christi fidelibus de lege evangelica nostri præceptoris,
 ut saluti expediens licenter sumi possit, atque a clero ei-
 ministrari expediat, suæ confessionis fidem plenam fa-
 nt. Cum igitur fidelium saluti omnibus modis infervi-
 adstringantur, ipsis fideliter se profiteri, præsertim cum
 cilium Constantiense prædictam formam communionis
 utraque specie asseruerit, fuisse a Deo institutam & mi-
 ratam, & sic in primitiva ecclesia diutissime observatam,
 ratorem nostrum e mundo discedentem sacramentum su-
 tradidisse omnibus fidelibus in refectionis causam, cœnæ
 magnificæ plenitudinem, augmentumque merito sub
 aque specie panis & vini pro loco & tempore assumen-
 n, & ipsos suo adstrinxisse juramento sub pœna non ha-
 idæ vitæ regnique cœlestis digne impulisse ad fruendum.
 periali quoque verbo suis discipulis dixisse ministeriali-
 dividendum. Quapropter se omnes fideles hortari per
 era misericordiæ Dei, ut ad hoc vivificum duplicis spe-
 , unius tamen fidei sacramentum utilissimum accedant

D. 2

& pro-

„& properent. Quod si a plurimis ex antecessoribus, aut
 „coexistentibus secum sanis & ægris, vel ignoranter vel sim-
 „pliciter hoc observatum non fuerit, aut alio casu, nequa-
 „quam caute aut commodiose observari quiverit; posse ta-
 „men, ut sperent a domino simplicitati eorum aut necessi-
 „tudini misericorditer indulgeri. Quod si vero huic consti-
 „tutioni ac professioni suæ, utpote institutioni & doctrinæ
 „Dei convenienti, humana quævis constitutio aut potestas
 „obstaret, huiusmodi humanæ inventionis dogma tanquam
 „suspectum & a veritate evangelica prorsus alienum esse &
 „nullatenus advertendum. Quin potius veritati Christi au-
 „toris, quæ omnium iussa præponderet, cui & contra-
 „ria consuetudo aut inventio debeat cedere, studiosissime
 „insistendum. Hanc Pragensis academix confessionem ab
 „Hussitis tanquam legem evangelicam & loco generalis de-
 „creti acceptam esse dicit Bzovius *a)*, Cochläus *b)* vero ejus
 „temeritatem, vanitatem & falsimoniam frustra ostendere co-
 „natur. Exemplum academix secutus *senatus & clerus Pra-*
gensis etiam *confessionem* de quatuor articulis, inter quos pri-
 „mus de communione sub utraque laicis danda ediderunt *c)*.
 „Confessiones hæ Bohemorum de necessario calicis usu, quan-
 „do ad concilium Constantiense pervenerunt, novis ansam de-
 „derunt vel consiliis vel scriptis. Patribus quippe concilii
 „consultum fuit visum, uberioribus scriptis vel animum vel
 „fidem illorum oppugnare aut expugnare. Consiliis potius
 „quam armis rem expediendam esse rati: hinc *Ioh. Gerson* can-
 „cellarius regis galliæ, ut legatus Constantiam missus, magnæ
 „in concilio autoritatis, novum hunc a concilio theologis in-
 „iunctum laborem haud detrectaturus consilium mox aliquod
 „hoc literarum cum Iacobello

Edit
 exp
 ann
 fer
 fer
 dit
 spe
 gu
 di
 cen
 her
 ru
 ut
 ga
 pr
 Iac
 Et
 pro
 & co
 subtr
 obedi
 cim ca
 Iacob
 ratam
 tram
 nece
 Iacob
 rum
 capit

autem hoc suum *publicum consilium* a) jussu concilii pro
 agnanda doctrina Jacobelli & Bohemorum eodem hoc
 1417. die 20. Aug. In hujus præfatione dicit se velle pro-
 e cum evangelica paupercula duo minuta, quæ dici pos-
 duplex ille denarius, quem samaritanus protulit & de-
 tabulario pro cura vulnerati: unum denarium decem
 ulativas regulas sibi inscriptas habere & has decem re-
 s generales de autoritate scripturæ & illam interpretan-
 re proponit in cap. i. consilii sui: alterum continere de-
 practicas regulas speciales pro expugnanda doctrina Bo-
 orum, sub Constantiensi concilio resuscitata, de laico-
 communicatione, facienda de necessitate salutis sub
 que specie cap. ii. Gersonem secutus est *Mauritius de Pra-*
acad. Pragensi prof. theol. in concilio Constantiensi tum
 ens, qui publica concilii autoritate & mandato munitus,
 bellum ejusque communionem sub utraque *duobus tra-*
us aggressus est, quorum alter b) die 8. mensis decemb.
 iit, in quo in eo præcipue occupatus est, ut ecclesiam
 ncilium Constantiense habere jus calicem dominicum
 ahendi & ejus autoritati & determinationi quemlibet
 ire oportere, ostendat; comprehendit hic libellus sede-
 apita. Alter c) est directus contra unum opusculorum
 belli anno 1415. editum, scilicet contra supra jam memo-
 demonstrationem ipsius per testimonia scripturæ pa-
 atque doctorum communicationem calicis in plebe esse
 rariam huic operi Mauritiano insertam: in hoc rationes
 i pro ipsius sententia ex testimoniis scripturæ & sancto-
 patrum allatas, examinat easque refutandas suscipit in
 bus sex. Sed hæc & alia pontificiorum scripta hoc an-
 lucem edita, non impedire potuerunt, quin Hussita-

rum numerus atque potentia quotidie fere crescerent & invalescerent. Non modo enim eorum ad triginta millia, memorante Ænea Sylvio *a)*, apud castellum Bechingen convenire & trecentis mensis erectis ibi omnes calicem eucharisticum sumserunt: verum etiam templa plurima cum hoc *b)* tum sequenti anno *c)*, in quibus calicem S. S. ministrarunt & Hussi & Hieronymi memoriam quotannis die 6. julii celebrarunt, a Wenceslao rege, sibi ab illis timente, precibus præcipue Nicolai ab Hussinetz nobilis cujusdam Bohemi impetraverunt, plurima tamen monasteria & templa spoliaverunt ac diruerunt *d)*.

§. IX. Tam ingentes Hussitarum vires ut aliquo modo frangerentur, *patres concilii* cum Martino V. superiori anno in pontificem electo congregati fuere, & medium invenerunt Bohemos ab Hussitica hæresi reducendi: huncque in finem promulgarunt anno 1418. *e)* secundum alios *f)* vero anno 1417. *articulos XXIV.* Bohemis proponendos, juxta quos inquisitio esset instituenda. In his articulo XII. mandatur: *ut omnes seculares, qui communicaverunt sub utraque specie vel alios compulerunt & præsertim post inhibitionem sacri concilii abjurent illam hæresin & jurent illam communionem non promovere, sed pro posse impedire.* articulo XVI. vero, *ut omnes tractatus Iacobelli sub compositione de utraque specie reponantur & comburantur.* Ad promovendum hoc inquisitionis negotium pontifex Martinus V. die 22. mensis febr. *bullam quandam g)* publicat, in qua inquirere jubet in omnes Hussos & Wicleffos ad-

dictos

a) l. c. cap. 36. pag. m. 55. *b)* ibid. Theob. l. c. cap. 27. pag. 182. Christ. Walpurg. l. c. part. III. pag. 618. *c)* Æn. Sylv. l. c. pag. m. 56. Theob. l. c. cap. 28. pag. 186. Christ. Walp. l. c. part. III. pag. 625. seqq. *d)* Æn. l. c. cap. 36. pag. m. 55. *e)* D. 23. m. 100. Herm. Hardt

dictos
juxta
quis
utru
speci
conci
cam
Et q
pien
iden
ter a
fere
alia
nem
ne fa
lici
mam
omne
revert
bellica
ga inv
gna cal
arcem
septem
quibu
die 16
ceslau
nere e

eosque graviter punire; præscribit quoque articulos, quos in interrogationibus suis procedere debeant in-
ores. Inter has est illa de communione sub utraque:
*credat, quod consuetudo communicandi personas laicales sub
panis tantum, ab universali ecclesia observata & per sacrum
um Constantiense approbata sit servanda, sic quod non liceat
eprobare, aut sine ecclesiæ autoritate pro libito immutare.
ad dicentes pertinaciter oppositum tanquam hæretici vel sa-
s hæresin, sint arcendi & puniendi.* Die 8. calend. april.
pontifex alias literas a) ad Bohemos scripsit, se dolen-
ribus accepisse, quod doctrina orthodoxa in Bohemia
extincta, & enarrando varios excessus Hussitarum inter-
dictus est: *quod constitutiones frivola contra determinatio-
decreta sanctæ matris ecclesiæ & præsertim super communio-
utraque specie temerarie promulgentur & nonnulli laici catho-
hujusmodi communicationem sub utraque specie suscipiendam
seculari sæpius constringantur.* Hortatus denique, ut
s Bohemi hæretici ad gremium sanctæ matris ecclesiæ
antur, inobedientibus vero est minatus. Quod ad res
s Bohemorum attinet, die 30. junii eucharistiam Pra-
rito rege, qui id prohibuerat, circumtulerunt b) & fi-
licis per plateas prætulerunt; ideo rex sibi metuens in
confugit. Seditione facta in prætorium irruerunt,
n consules cum prætore de fenestris præcipitarunt c),
s rex territus & attonitus paralyti corripitur & moritur
mens. augusti d).

X. Anno 1419. aliis 1418. ante e) vel postquam f) Wen-
s e vita discessit, surrexit Iohannes Ziska, nobilis ge-
x loco, cui Trosnovia nomen, censu tenui, in curia re-
gis

l. l. c. lib. 4. pag. 173. sq. Abr. Bzov. l. c. ad annum 1418. pag. 565. b)
Sylv. l. c. cap. 37. pag. m. 57. Theob. l. c. c. 29. p. 190. c) Æn. Sylv.
ochl. l. c. lib. 4. p. 175. d) ibid. it. Calvin. opus chronol. univ. c.

gis a puero enutritus & bellicis artibus exercitatus, uno carens oculo, quem strenue pugnans jam pridem amiserat, & dux Hussitarum factus, qui infinita damna militibus cruciatis injunxit. Fuit etiam hic strenuus S. S. calicis eucharistici defensor & vindex acerrimus in eos, qui illum contemnebant & rejiciebant, nec debito modo venerabantur *a*). Propterea quoque a calice se dominum a calice appellari voluit, quanquam quidam eum ab arce quam ipse condidit & Calich seu calicem nominavit, hoc nomen mutuassee ducunt: in vexillo etiam suo signum calicis eucharistici gestavit *b*). Quam Ziska armis S. S. calicis restitutionem quærebat, hanc alii mitiori via sibi acquirere studebant. Iuxta quorundam enim recensionem hoc anno Pragenses, a Sigismundo Brunnam vocati, inter alia communionem utriusque speciei sive calicis usum sibi precati fuere, sed responsum optatum non tulere *c*). Hoc anno etiam, ut Theobaldo *d*) aliisque videtur, Ziska magnos in armis progressus videns oppidum Thabor cum fratribus suis Thaboritis (qui unde nomen traxerint variant autores) *e*) ædificavit. In hujus urbis porta exteriori pictura Ziscæ, senis luminibus oculorum orbati & angeli calicem tenentis, communionem sub utraque quasi suadentis, stetit, testante Ænea Sylvio *f*). Quemadmodum etiam alibi passim in parietibus, vexillis & templis tales imagines habuisse dicuntur Calixtini *g*), ita ut quidam illis hunc versum adscripserit:

*tot pingit calices Bohemorum terra per ubes
ut credas Bacchi numina sola coli.*

§. XI.

a) Abr. Bzov. l. c. ad annum 1419. pag. 587. *b*) Bohusl. Balbinus l. c. lib.

§. XI. Anno 1420. imperator Sigismundus, postquam
 enter ab illo defecerant Bohemi, adjutus bulla cruciata
 tini V, a) qua bellum contra Bohemos decernebatur &
 iliis Alberti Austriae, Bavariae & Saxoniae ducum, item
 nensium & Brandenburgicorum marchionum ingenti
 exercitu Bohemiam intravit b), sed variis praeliis infe-
 bus fractus, inducias petiit, quas tamen Hussitae ipsi con-
 ere recusarunt, nisi quatuor religionis capita rata haberet
 confirmaret: c) primum erat, ut verbum Dei per regnum
 emiae, libere, absque cujusquam interpellatione, a sacerdotibus
 uncieretur; secundum, ut item libere sacramentum eucha-
 iae sub utraque specie, panis videlicet & vini, omnibus Christi fi-
 bus, peccato mortali haud obnoxiiis, ministraretur; tertium,
 clero bonorum externorum possessio, & in iis jurisdictio aufer-
 er & ordo illorum ut ad vitam evangelicam & apostolicam re-
 retur; quartum, ut omnia peccata mortalia, ac praecipue
 lica, & alia legi Dei contraria vitia, in quovis statu, vite, &
 ratione, per eos, ad quos pertineret, corrigerentur & prohibe-
 ur. Perlectis Sigismundus rex capitibus hisce respondit:
 ertur: d) latet anguis in herba, plenus veneno insanabili. An
 ramus, alios, praeterquam sacerdotes, in regno exstare concio-
 res, ut sutores, caupones, stabularios? Quare non libertas
 sed summa licentia, quaeritur. Deinde utramque speciem re-
 unt, quasi nos corpus sine sanguine accipiamus, cum dominus,
 em vivum, quem sumimus, se nomet. Vivere autem corpus
 ue sanguine nequit, sed manet cadaver, quod nec sibi, nec ali-
 rodest. Ac videte aliam insuper in verbis fraudem, qua in-
 ibus illi lenocinantur, quibus calicem propinant, dicentes, non
 eos peccato mortali obnoxios, ideoque communione eucharistica
 os, cum apostolus diserte scribat: probet autem se ipsum ho-
 & infantes hoc facere nequeant. In hoc etiam, ut a clero bo-

na tollantur, sacrilegi suis rebus, non autem religioni, consulunt, metuentes, ac merito, ne rapta & ablata ex camera nostra atque aliis templis restituere cogantur. Itaque malunt, etiam illa, quæ Deo consecrata sunt, in usum suum vertere, tam scilicet pii sunt. Nam illud postremum de corrigendis peccatis, nugacissimum. Qui enim fieri potest, ut auctores delictorum iidem fiant errorum censores? cum omnibus notum sit, quanta inter sceleratos concordia exstet. Eosdem articulos, quos Sigismundo vel hoc anno die 6. Jul. a) vel sequenti demum b) Marchionibus Misniæ Friderico & Wilhelmo, qui, ut dictum, cæsari in auxilium contra Bohemos venerant, in literis obtulere, alia tamen forma. Ita enim secundus articulus de communione sub utraque specie, quam tantopere desiderabant, sese habet: *Vt sacramentum divinissimæ eucharistiæ sub utraque specie panis sc. & vini omnibus Christi fidelibus nullo peccato mortali indispositis libere ministretur juxta sententiam & institutionem servatoris, qui dixit: accipite & comedite, hoc est corpus meum, & bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus N. T. qui pro multis effundetur, Matth. 26. Marc. 14. & Luc. 22. ubi datur etiam præceptum apostolis, cum dicitur, hoc facite. Glossa interlinearis, accipite & alitis date in meam commemorationem. Et Iob. 6. salvator omnes fideles obligat ad sumptionem hujus sacramenti, dicens: amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis. Et ibidem: qui manducat carnem meam & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Similiter 1 Cor. 11. probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat, & ad idem est canon de consecr. dist. 2. comperimus. Et concilium Cartbag. & ponit in canone 26. quæst. 6. 15. qui. Et canon B. Gregor. in homilia paschali & ponitur de consecratione distinct. 2. Quid sit. Et cap.*

phetam & porro quæst. 1. sacerdotes. Et idem docet B. Di-
 n libro de ecclesiastica hierarchia, cap. de eucharistia. Et
 anus martyr epist. 37. de lapsis. Et B. Ambrosius in lib. de
 mentis. Et ponitur de consecrat. dist. 2. Hujus sacramen-
 Et Origenes homilia 16. (26.) super numer. Et Augusti-
 ib. 1. de symbolo, & idem in sermone quadragesimali. Et Am-
 is in cantico suo. Exultet jam angelica turba cælorum. Et
 tripartitæ historiæ. Et Beda in homilia super Iobannem
 o cap. t. Et Leo Papa in sermone XL. qui sic incipit: præ-
 imus vobis. Et Fulgentius de divinis officiis in libro, cujus
 ogus sic incipit: eaque per anni circulum. Et Remigius su-
 illo 1 Cor. XI. Calix, cui benedicimus, & S. Thomas super 4to.
 st. 47. & idem part. III. quæst. 73. art. 2. & quæst. 829. art. 3.
 nnoc. in suo libro de sacramentis cap. 10. & cap. 16. & 20. Et
 a super illo proverbiorum convenite & comedite panem meum
 per 1 Cor. 11. Et Wilbelmus de monte Lauduno in suo sacra-
 tali. Et Albertus M. in tractatu suo de officio missæ, quo-
 scripta & testimonia relinquimus fidei lectori. In mscto
 que, quod nobiscum communicavit maxime venerabi-
 On. præpos. Hermannus von der Harde pro singulari suo
 rum commodis inserviendi studio, invenimus supra præ-
 um hunc Bohemorum de communione sub utraque arti-
 am & tres reliquos, Pragæ die 1. Augusti in stuba faculta-
 collegii Caroli sub rectoratu M. Martini Cunsonis de Pra-
 deliberationem a studio Pragensi institutam & post exami-
 onem eorundem illos approbatos esse a magistris suo &
 us universitatis nomine.

§. XII. Anno 1421. d. 6. Julii habita comitia Cziaslaw,
 quibus jam citati articuli firmati fuere, id quod literæ ab
 s Bohemis publicatæ testantur. a) Si etiam Bzovio, ali-

E 2

isque

isque fides est habenda, die 7 Julii sub Conrado Westphalo
 archi-episcopo Pragensi (qui antea acerrimus Hussitarum ho-
 stis fuit, hoc autem anno, ut videtur, ad eorum partes se appli-
 cavit) *a*) autoritate & potestate Magnatum, Comitum, Ba-
 ronum &c. præsidentibus Magistris Ioh. de Przibram,
 Procopio de Pilzna, Iacobo de Misna & Ioh. de nova civita-
 te seu præmonstratensi synodus celebrata *b*), in qua XXIII
 articuli formati, juxta quos clerus in docendo procedere
 debeat; in quinto monentur sacerdotes, ut *sacratissime eu-
 charistiæ communionem divinissimam, sub utraque specie, vini &
 panis, quotiescunque spiritus domini suggesserit sane semel tantum
 quotidie, alias dierum intervallo Christi fidelibus universis tam
 sanis, quam ægris, tam adultis, quam infantibus cum ingenio &
 pietatis consilio effectualiter exsequendam promoveant & velut
 donum omnium gratiarum ardentissime populo commendent.*
 Nec cessaverunt pontificii, ut armis, ita etiam scriptis, suam
 communionem sub una specie stabilire, in contrariam vero
 invehere. Hinc etiam supra citatus Iobannes Hoffmannus, ce-
 lebris tunc temporis theologus & professor in academia Li-
 psienfi, canonicus Misnensis, *tractatum* quendam composuit,
 (quem apud sæpe laudatum Dn. præpos. Hermannum von
der Hardt in mscto, licet B. Calixtus *c*) eum jam Venetiis pro-
 diisse dicat, vidimus) contra quatuor articulos ab Hussitis
 in epistola Marchionibus Misniæ oblatos, de quibus supra,
 præcipue vero contra secundum de communione sub utra-
 que specie. Scriptum hoc in quatuor partes dividit ipse au-
 tor & prolixè probare conatur, quod communicatio sim-
 plex seu laica sub duplici specie, scilicet panis & vini, non
 est contra præcepti divini & juris indispensabilis, seu

salutem necessaria, sed dicere ipsam sic necessariam esse contra scripturam, 2) contra figuram, 3) contra aliorum hominum naturam, 4) ecclesiam non errantem, contra sanctorum attestationem, 6) contra approbatam consuetudinem, 7) sanctorum canonum sanctionem, 8) sanctorum catholicorum intentionem, 9) christianam unitatem, 10) Christi voluntatem, 11) contra articulorum argumentorum sumtorum ex suppositione fidei & ecclesie & doctrinae sanctorum evidentem persuasibilitatem, 12) contra fraternam caritatem. Pro horum clariori intelligentia præmittit, 1) aliqua notabilia, 2) deducit per ordinem singula membra, 3) adducit causas, quare modum communicandi sub utraque specie ecclesia Romana immutavit, 4) subjungit solutiones autoritatum & rationum, quibus se munivit pars adversa, & 5) infert ex dictis aliqua correlaria ad propositum facientia. Huic libello Hoffmanni ad quoddam scriptum ex mscto antiquissimo adjungimus *phani de Palerz* theologi celebris, hostis Hussi irreconcilialis, cui nomen, *quatuor portæ inferi*, imposuit, & hoc intelligit quatuor articulos Bohemorum, qui non sint evalituri ecclesiam, secundam portam efficit articulus de communione sub utraque, quam variis rationibus destruet.

§. XIII. Cum in annis 1422 & 23 nihil notatu dignum in negotio eucharistico occurrat, pergimus ad annum 1424, in quo Ziska adhuc victricia sua arma circumfert, majora perpeturus facinora, nisi hoc anno a) (non uti vult Cochläus b) Bucholzerus c) anno 1427.) die 11 Octob. peste mortuus esset. Sepulchrum ejus videtur in oppido Bohemorum Czasla, ipse quoque stat effictus statura parva cum proluxa barba.

E 3

Circa

Circa effigiem hæc verba sunt insculpta: *anno 1424. d. ii. ante festum Galli vita defunctus Iohannes Ziska a calice, rector rerum publicarum laborantium in nomine & pronomine Dei hoc templo conditus est a*). Plures versus, qui ibidem de illo leguntur, & præcipue gesta ejus pro calice dominico indicant, exhibet Theobaldus *b*). Circa hæc quoque tempora inclaruit Iohannes Rockyzana, ideo memorandus, quia postea princeps inter illos, qui calicis restitutionem urgebant, exstitit. Ejus ortum, nomen, vitæ genus & officium his verbis describit Æneas Sylvius *c*), *Oppidum est Pragensis ecclesiæ, non longe a Pelzina, cui Rocbezana est nomen. Ex hoc loco puer obscuris parentibus censuque tenuissimo natus Joannes nomine Pragam venit, mendicatuque victum quærens gramaticam & dialecticam didicit. Cum adolevisset, nobilis cujusdam pueri pædagogus factus est, & cum valeret ingenio, linguaque promptus esset, in collegio pauperum receptus, auditor Iacobelli fuit. Postremo presbyter ordinatus, prædicare verbum Dei Pragensibus capit, ex oppido, unde ortum habuit, Rocbezanae cognomen ducens.*

§. XIV. Annis sequentibus usque ad annum 31. præter truculentissima bella simul pro calice obtinendo gesta, nihil fere in negotio eucharistico actum esse invenimus; quamvis non negemus, adhuc quædam extare scripta his annis in causa calicis eucharistici edita, quæ tam adhuc in mscto videntur, de quibus suo forte tempore pluribus dicendi dabitur occasio. Quoniam autem vitam & fata Iacobelli, qui per contemptum a pontificiis ita nominatus fuit, quod supra adhuc addendum erat, præcipui dignæ communionis promotoris descripsimus, mors quoque ejus paucis indicanda erit, quæ incidit in annum 1429. Hagecius eum, sed falso, in despectu habuisse, eamque ob causam non templo, sed loco pro-

no sepultum fuisse refert a). Epitaphium illius marmori-
cisum in horto capellani Bethlehemitici repertum, tale fuit:
*D. 1429. in vigilia Laurentii mortuus est venerabilis vir Iaco-
bus de Miza magister in artibus & sacrae theologiae Baccalaureus
ornatus, profundus interpret scripturarum, & dignae commu-
nionis praecipuus promotor b).*

§. XV. Haftenus potiora fata calicis eucharistici, quae
Bohemia a tempore concilii Constantiensis usque ad con-
cilium Basiliense cotigerunt, contemplati, cum stupore ob-
stupavimus, quomodo Bohemi sanguinem pro obtinendo
sancto sanguine christi pro omnibus effuso effundere veri-
taud fuerint. Restat, ut etiam alia loca latinae ecclesiae, in
quibus communio sub utraque post interdictum concilii Con-
stantiensis in usu fuisse legimus, assignemus. Quid, si Romae
ita usitatam fuisse dicamus? Quid si ipsum pontificem ro-
manum contra decretum concilii Constantiensis condemna-
tionem communionis sub utraque egisse, adeoque in eo, in
quo Bohemos errasse arguit, ipsum peccasse & indicium
suae causae praebuisse, monstremus? Probabimus id ex gra-
tissimo Henrici Kalteisen Archiepiscopi Nidrosiensis contra Bo-
hemos scribentis testimonio. Ille etenim, sic audiui, inquit,
iustissimae memoriae Divum Martinum Papam fecisse, qui, sicut
alii pontifices, consuevit in festo Paschae communicare laicos
sub utraque specie. Accidit, ut quidam Bohemus Baccalaureus in
dicinis inter alios accederet & sub utraque specie communica-
re, qui de hoc mirabiliter gloriabatur, quod communio sub utraque
specie sibi facta esset per summum pontificem, sed tandem in Vien-
na captus & submersus est. Quod percipiens papa Martinus, sic
illusum, ex tunc subtraxit calicis communionem laicis, nec un-
quam aliquem communicavit, nisi sub specie panis tantum, in de-
testa-

testationem hæresis Bobemorum. Idem sua auctoritate confirmat supra citatus Wilhelmus Lindanus, *a)* dum ex hoc ipso suam sententiam, non prohibitum fuisse usum calicis in concilio Constantiensi, verosimilem reddere studet. Idem Thomas Waldensis, qui decennio fere post concilium Constantiense scripsit *b)* cuius quoque Cassander *c)* in hac ipsa re mentionem facit, dicit: *scimus de consuetudine ecclesiæ relictum esse majorum prælatorum industriæ, ut de ministris altaris quosdam, aut alias personas illustres de vulgo, fide & reverentia & omni timore Dei præditas, ad hanc communicationem solennem in utraque specie possint admittere. Sicut interdum solet Papa & alii quidam episcopi, imo & inter fratres suos quidam religiosorum præpositi.* Idem etiam de aliis quibusdam ecclesiis & monasteriis perhibet Fervendus Lucensis episcopus & sedis apostolicæ ad regna Hungariæ & Bohemiæ legatus in epistola transmissa Bohemis & inserta tractatui Hoffmanni de communionem sub utraque *d)*. In hac inter alia, *quamvis autem, inquit, apud nos in pluribus ecclesiis sive monasteriis ex privilegio vel ex consuetudine servetur, ut non solum conficiens, sed etiam alii sub utraque specie communicent: tamen nemo sentit, hoc esse de necessitate salutis.*

§. XVI. Ne autem argumenta, quibus pontificii in defendenda consuetudine romanæ ecclesiæ communicandi populum sub una specie, a Calixtinis variis rationibus his temporibus impugnata, intacta reliquisse videamur, præcipua ex illis adhuc a nobis subjicienda erunt, & clarissime inde elucescet, quam parum doctores posteriorum temporum illis adjecerint, & quomodo eandem in hunc usque diem can-

Hæc monstraturi ante omnia status quæ-

omnibus & singulis fidelibus adultis laicis & clericis communicantibus, si nullum obstiterit impedimentum, utraque species panis cum corpore & vinum cum sanguine Christi a sacerdote ex necessitate præcepti & salutis æternæ porrigentur, & ab illis sumenda? Affirmativam sententiam defensores Calixtini ex rationibus, quæ partim constare possunt supra citata demonstratione Jacobelli, partim etiam ex literis Bohemorum Marchionibus Misniæ oblatis, de quibus supra prolixè, adeo, ut non opus sit eas omnes huc reducere & repetere. Desumptæ autem erant ab institutione & mandato Christi *a)*, praxi apostolorum *b)* & primitivæ ecclesiæ testimoniis sacrorum canonum & patrum scriptis *c)*. Neque ex sequentibus rationibus: I, Matth. 26. *bibite ex eo omnes* & Luc. 22. *dividite inter eos* &c. hæc Christum dixisse autem in ultima cæna tantum ad discipulos suos præsentem, quos antea in sacerdotes consecrasset, adeo, ut accipientes eamque speciem sacramentalem non laicorum, sed sacerdotum conficientium personam gesserint, & jus conficiendi sub utraque specie in missa ad distinctam repræsentationem passionis Christi &c. in omnes sacerdotes consecrandos futuros derivaverint *d)*. II, Non adfuisse in ultima cæna Mariam, Josephum ab Arimathia, Nicodemum & 72 discipulos, hospitem cum familia, & alios familiares, nec sum-

F

Demonstratio Jacobi l. c. cap. I. pag. 805. id. contra Brodam l. c. part. II. cap. XI. pag. 546. sqq. id. contra Concl. patrum conc. Const. l. c. cap. I. & II. pag. 591. sqq. *b)* id. in demonstr. l. c. id. contra Brodam. part. I. cap. VI. pag. 448. sqq. &c. *c)* id. in demonstr. l. c. cap. I. pag. 806. sqq. id. contra Brodam l. c. cap. I. pag. 530. sq. ib. pag. 46. sqq. &c. *d)* Anon. in epist. ad Jacob. l. c. cap. VII. pag. 356. sq. Broda contra Jacob. l. c. cap. II. pag. 396. sq. Anon. tract. contra Brodam tract. spec. l. c. cap. X. & XI. pag. 705. sqq. Hoffman. l. c. quartæ partis part. II & III.

fisse utramque speciem *a*). III, Matth. 6, 11. Luc. 11, 3. Johan. 6. Luc. ult. 30. Act. 2, 46. 1 Cor. 5, 7. in his locis panis, manducationis carnis & cibi, bibitionis sanguinis, non autem vini mentionem fieri & tamen de eucharistia ibi sermonem esse *b*). IV, Dictum Joh. 6, 53. *nisi manducaveritis* &c. non manducationem & bibitionem sacramentalem, sed spiritua-lem, respicere *c*), quæ sit necessaria. V, 1 Cor. 11, 23. sqq. Paulum non præcepisse usum communionis sub utraque, sed tantum nude narrasse quomodo Christus suis discipulis dederit utramque speciem *d*). VI, Rationem desumebant e figuris Vet. T. quarum quasdam communionem sacerdo-tum sub utraque specie, quasdam laicorum sub una de-signare dicebant, ut Gen. 14. v. 18. 1 Reg. 20, v. 8. Levit. ubi solis sacerdotibus libaminibus uti licebat, Deut. 12, 27. 1 Som. 14, 27. Exod. 12, 5. sqq. Exod. 16, v. 12. sqq. Sap. 16, v. 20. *e*) VII, sub altera specie panis æque ac sub utraque to-tum & integrum Christum verumque sacramentum sumi, ita, ut quoad fructum nulla gratia necessaria defraudentur, qui

- a*) Anon. in epist. ad Iacob. l. c. cap. VII. & IX. pag. 357. sqq. Broda contra Iacob. l. c. cap. III. & IV. pag. 397. sqq. Anon. in tract. con-tra Iacob. l. c. tract. II. cap. IV. pag. 729. sqq. Hoffman. l. c. part. II. princip. *b*) Anon. in epist. ad Iac. l. c. cap. VII. pag. 356. Broda contra Iac. l. c. cap. II. pag. 394. sq. Hoffman. l. c. part. II. princ. *c*) Anon. in epist. ad Iacob. l. c. cap. IX. p. 359. Broda contra Iac. l. c. cap. I. pag. 392. sqq. Concl. patr. conc. constant. l. c. cap. III. pag. 589. Anon. theol. l. c. tract. II. cap. V. pag. 731. tract. III. cap. II. pag. 743. sq. & cap. XIV. pag. 799. sqq. Hoffman. l. c. Steph. Paletz. l. c. *d*) Anon. in epist. ad Iacob. l. c. cap. X. pag. 363. sq. Broda contra Iac. l. c. cap. XIX. pag. 404. sqq. concl. patr. conc. const. l. c. cap. III. pag. 590. Anon. contra Iac. tract. III. cap. III. pag. 749. sqq. Hoff-man. l. c. *e*) Anon. in epist. ad Iac. l. c. cap. II. pag. 358. Broda contra Iacob. l. c. cap. III. sqq. Anon. contra Iac. l. c. cap. III.

nam duntaxat speciem accipiunt *a*). VIII, Multos san-
viros, doctores & sacerdotes ipsos etiam infantes, qui
calicem eucharisticum sumserunt, fore damnatos *b*). IX,
etiam catholicam, quæ a Spiritu S. regitur, a multis
annis graviter errasse, quod absurdum *c*). X, Ecclesiam
hisse potestatem abolendi circumcisionem, mutandi tem-
celebrationis Paschæ & formam baptismi, ut, cum olim
toli in nomine Christi baptizarunt, ipsa nunc in nomine
is filii & spiritus sancti baptizet; & sicuti potuit mandare,
on, nisi jejunis, hoc sacramentum sit traditum, ita & ea-
ratione potuisse unam speciem sacramentalem laicis
trahere & præcipere, ut altera tantum porrigatur rationa-
us inducta causis *d*). XI, Laudabilem consuetudinem
esiae pro lege esse habendam *e*). XII, Varia pericula
sacrilegii tum erroris *f*), quæ ex usu calicis eucharisti-

F 2

ci

non. in epist. ad Iac. l. c. cap. IX. p. 371. Broda contra Iac. l. c. cap.
p. 408. sqq. & cap. XV. XVI. p. 460. sqq. & in vind. Iac. part. I.
p. XI. pag. 456. sqq. ib. cap. XVI. pag. 463. Concl. patr. Conc. Con-
st. l. c. cap. III. pag. 389. Anon. contra Jac. part. 2. tract. I. cap. IX.
p. 713. sq. Maur. contra Jacob. tract. I. cap. IX. p. 793. sqq. Hoff-
mann. l. c. Steph. Paletz l. c. *b*) Anon. contra Jacob. l. c. tract. I. spec.
p. IX. pag. 703. Hoffmann. l. c. Steph. Paletz l. c. *c*) Maur. tract.
contra Jacob. l. c. cap. III. pag. 785. sqq. Hoffman. l. c. Steph. Pa-
letz l. c. *d*) Broda contra Jac. l. c. cap. XIII. p. 412. & in vind. Jacob.
part. II. cap. II. pag. 531. sqq. & cap. IV. pag. 538. & cap. XXIV. pag.
50. Anon. contra Jacob. l. c. part. II. spec. tract. I. cap. XVI. pag. 715.
Maur. contra Jacob. l. c. tract. I. cap. IV. pag. 787. cap. VIII. pag. 793.
Concl. patr. Conc. Const. l. c. cap. II. pag. 595. Dec. Conc. Const. con-
commun. sub utraque l. c. *e*) Anon. in epist. ad Jacob. l. c. cap.
pag. 374. sqq. Broda contra Jac. l. c. cap. XIII. pag. 413. & in vind.
ob. cap. XLVI. pag. 520. & 522. sqq. Anon. contra Jacob. l. c. tract.

ci essent metuenda, ecclesiam impulisse ad ejus subtractionem, quod sacrilegium foret, 1) sanguinem Christi immortalem & indivisibilem per peplam mulierum fundere, bartabas virorum madidare & terram irrigare: a) 2) facile fieri posset, ut, cum vinum benedictum ad infirmos longe distantes ab ecclesia deferretur, per lapsum jumenti vel hominis effundatur: b) 3) periculum esset, ut, si vinum in sacrario servatur, in acetum mutaretur, c) vermes inde & putredo nascerentur d) & sic sanguis Christi esse desineret: 4) multi, qui non possunt bibere vinum, ponerentur in periculo salutis & a Christo ad impossibile obligarentur: e) 5) quia pro magna plebe praesertim tempore pestilentiae & belli oporteret vasa magna praeparare f) 6) vasa sacra nec passim tractata vel tacta a laicis sordem contrahere possent: g) 7) nec ubique reperitur vinum vel care saltem cum ecclesiae damno comparari deberet: h) 8) ne laicis occasio errandi praeretur, ut crederent, quod sub specie panis non esset totus & integer Christus & sic in errorem Nestorii inciderent: i) 9) ne laici putarent, quod tanta sit dignitas laicorum circa functionem corporis Christi sicut est sacerdotum & sic sibi usurparent officium sacerdotale: k) 10) nec existimarent, quod virtus huius sacramenti non sit principaliter in consecratione, quam in functione: l) 11) quod ecclesia non recte sentiret de sacramentis nec in hoc esset imitanda: m) 12) quod concilia generalia, praesertim Constantiense errasset in fide & bonis operibus & sic multiplex foret occasio seditionum & schismatum in

a) Anon. in epist. ad Jac. l. c. cap. IX. p. 370. b) ibid. c) ibid. d) Gerson. in consil. publ. l. c. cap. II. pag. 78. e) Anon. in epist. l. c. p. 371. Broda in vind. Jacob. l. c. part. I. cap. IV. pag. 438. f) Anon. p. 371. Broda contra Jac. l. c. cap. IX. pag. 408. g) Gerson. l. c.

in chr
soleb
mod
ret.
tifi
fiac
co
un
mi
ca
ad
di
re
m
fa
m
ru
te
pra
pra
bis d
&c. n
tio s
fuisse
ristia

a) il
v
pa
da
son

ristianitate *a*). XIII, Omnibus his rationibus adjicere
ant testimonia patrum, *b*) præsertim scholasticorum &
ernorum, quæ cuncta hic recensere nimis prolixum fo-

Et hæc quidem sunt præcipuæ illæ rationes, quibus pon-
i his temporibus ad defendendam & stabiliendam eccle-
iæ laicos sub una specie communicandi consuetudinem
tra Bohemos usi fuerunt, de quibus nobis placet judici-
Erasmi, *c*) quando ait: *ut dicam ingenue, quod sentio, de-*
or, cui visum sit immutare, quod a Christo fuit institutum, cum
æ, quas asserunt, (scil. patres concilii Constantiensis) *non*
odum graves videantur. Quod ut clarius patefcat, ad præ-
a argumenta ex ore & scriptis Jacobi de Misa brevem
onfessionem dabimus & quidem ad I. falsum esse, quod hoc
datum Christi ad solos discipulos & successores eorum
erdotes sacrificantes tendat, quia discipuli Christi in ulti-
ccena totius ecclesiæ & gregis Christi personam sustinue-
t, quos Christus ut pastor corpore & sanguine suo tunc
poris pascebat & recreabat: idem probare perpetuam
in primitivæ ecclesiæ, quæ populo utramque speciem
buit, præterea Christum alibi discipulis dixisse, quod vo-
dico, dico omnibus. *d*) ad II. Mariam, hospitem domus
non adfuisse, nondum satis probatum esse, cum ex silen-
scripturæ non liceat firmiter concludere, sed posito ad-
se, non tamen inde colligi posse, illos nunquam s. eucha-
a sub utraque specie usos fuisse. *e*) ad III. dicta loca vel

F 3

plane

id. *b*) Anon. in epist. ad Jac. l. c. cap. IX. p. 373. sqq. Broda in
nd. Jacob. l. c. part. II. cap. XII. & XIII. sqq. pag. 552. sqq. Concl.
trum Conc. Const. cap. II. & III. pag. 758. sqq. Anon. contra Bro-
ma l. c. tract. 2. spec. cap. III. p. 725. sq. & cap. VI. sqq. pag. 733.
q. Hoffman. l. c. part. II. princip. *c*) epist. lib. 4. pag. 467. *d*)
cob. in vind. contra Brodam l. c. part. I. cap. IV. & V. pag. 438.

plane de eucharistia non agere, vel, si agunt, synechdochicam in illis contineri locutionem, quæ in scriptura frequens est, ita, ut, cum hic panis, fractionis & manducationis &c. fit mentio, non excludatur potus & bibitio *a*) ad IV. illud Ioh. *nisi manducaveritis* &c. secundum Iacobum & de spirituali manducatione atque bibitione & de sacramentali simul intelligi posse & hunc manducandi corpus & bibendi sanguinem Christi modum cadere in communitatem fidelium fragilem; cum spirituali manducatione & bibitione corporis & sanguinis Christi sine modo sacramentali tantum angeli, animæ sanctorum in futura vita & supra humanum modum viventes fruantur. *b*) Secundum B. Chemnitium *c*) vero aliosque theologos nostratium facile concedere possemus, hic sermonem esse de spirituali, cum alia loca sint, quæ evidenter demonstrant communionem sub utraque esse percipiendam. Ad V. si verum est, discipulos Christi præsentasse totam communitatem in ultima cæna, mandatum Christi etiam ad illam respexisse, per consequens Paulus quoque hic voluit impleri mandatum domini a Corinthiis suis. *d*) Ad VI. præterquam quod theologia symbolica non sit argumentativa, has figuras s. eucharistiam plane pro figurato non habere, cum rem significatam non designent, sed potius aliud quid denotare possint. *e*) Ad VII. adesse quidem Christum totum & integrum sub una specie panis naturaliter & per concomitantiam, quia adest corpus Christi vivum & sanguine præditum; non tamen adesse sacramentaliter secundum Christi institutionem, qui sanguinem per modum cibi sub pane distincte porrigi vult &

a) ibid. cap. VII. pag. 450. sq. *b*) ibid. cap. II. pag. 418. sqq. Jacob. Const. l. c. cap. VII. pag. 630. *c*) l. c.

& fun
Chri
eam
usu
ber
me
qu
g)
os
ve
die
m
pe
ne
bu
cu
op
m
tes
dum
etor
jam

a) ibid.
XX
ca
§4
§9
pa
cap.

mi. *a)* Ad VIII. de illis, qui vel ignorarunt præceptum
 sti de communione sub utraque specie sumenda, aut
 a doctoribus docti non sunt, aut magno cum desiderio
 a calicis expetiverunt, impetrare tamen non potuerunt,
 esse sperandum; cum non defectus, sed despectus, sacra-
 torum damnet. *b)* Ad IX. ecclesiam catholicam errare
 lem non posse, particularem vero, ut est romana, posse.
 Ad X. ecclesiam ritus in V. & N. T. præceptos temporari-
 e quoad circumstantias accidentales mutare posse, non
 o perpetuos & substantiales. *c)* Ad XI. ecclesiæ esse obe-
 dum, quatenus veritati & voluntati Dei nihil contrarium
 dat. *d)* Ad XII. in genere respondemus, quod propter
 culum aliquod externum nihil possit omitti ab institutio-
 Christi *e)* nec Christus nec primitiva ecclesia ideo prohi-
 rit utriusque speciei usum: *f)* præterea omnia illa peri-
 facile præcaveri queant *g)* ad singula autem respondere
 repretium esse non existimamus, cum ex his generalibus
 nentis dubia illa cuncta solvi possint. Ad XIII. autorita-
 patrum ab illis adductas vel non probare id, quod proban-
 erat, *b)* vel esse suspectas, *i)* cum pleræque ab illis do-
 ibus desumantur, qui vixerunt illis temporibus, quibus
 consuetudo communicandi populum sub una specie in
 ecclesia

id. cap. XI. pag. 456. sq. *b)* ibid. cap. II. pag. 428. sq. *c)* cap.
 XLX. pag. 490. sq. & cap. XLVII. pag. 522. sqq. *d)* ibid. part. II.
 p. II. pag. 530. sqq. & cap. IV. V. VI. pag. 538. sqq. & cap. X. pag.
 2. sqq. & XXIIV. pag. 570. sqq. *e)* ibid. part. I. cap. XL. pag. 510.
 q. & cap. XLVII. pag. 522. sqq. & cap. XLIX. pag. 526. seqq. ibid.
 rt. II. cap. XXV. pag. 574. Jacob. contra Concl. patr. Conc. Const.
 p. IV. pag. 608. sqq. *f)* id. in vind. contra Brodam. l. c. part. I.
 p. XLVI. pag. 520. sqq. *g)* ibid. cap. XLVIII. pag. 524. ibid. part.
 cap. XXI. pag. 560. sqq. *h)* ibid. *i)* ibid. cap. XII. XIII. &c. *i)*

ecclesia latina viguit. Possumus quoque ipsis opponere doctorum & patrum primitivæ ecclesiæ testimonia, quæ sine dubio modernorum erunt præferenda autoritatibus.

PERIODVS II

Continet fata calicis eucharistici ab ipso concilio Basileensi usque ad concilium Tridentinum.

§. I.

Sub initium anni 1431. pontifex Martinus V misit in Germaniam Iulianum Cardinalem St. Angeli cum potestate per duplicem bullam ipsi concessa *a)* & aliis Eugenii IV successoris, Martini mortui d. 20 Februarii, confirmata *b)* principes Germaniæ ad bellum contra Bohemos animandi & tempore adveniente concilio Basileensi nomine apostolico præfidenti. Ipse quoque ingentem collegit exercitum, qui tamen panico terrore territus fugit, frustra resistente Cardinali, *c)* qui paulo post Basileam reversus ad concilium profectus, quod autoritate Martini indictum, consensu Eugenii approbatum, jussu Cardinalis vero per Ioannem de Polomar pontificii juris doctorem sacri palatii apostolici auditorem & Io. de Ragusio theol. prof. ord. prædicat. procuratorem inchoatum erat *d)* Statim atque Basileam rediit præcipua ejus cura fuit, ut Bohemos & Moravos pro calice stan-

a) Cochl. l. c. lib. VI. pag. 236. sqq. Abr. Bzov. l. c. ad annum 1431. pag. 760. sqq. *b)* id. tom. XVI. p. 3. *c)* Æn. Sylv. l. c. can. 48. *d)* Orthvini Gratii fasc. recte

es, quos armis vincere non poterat, mitiori via ad ec-
 e gremium reduceret, hinc non modo per literas con-
 a) ipsiusque cæsaris b) illos ad concilium evocare cura-
 verum etiam oratores, Io. Niederium, dominicanum, cœ-
 li Basileensis priorem, & Io. Gelhusium nomine concilii
 dem causa ad eos obligavit? Hi etiam Norimbergæ subfi-
 tes per literas, cum suas, tum concilii, cum illis egerunt c)
 ffecerunt, ut Bohemi conventum Egræ expeterent, ubi
 ommeatu seu salvo conductu, quem concilium promi-
 t, aliisque rebus tractaretur. Inchoata fuit hæc synodus
 æ, d. 8 Maii, anno 1432, & duravit dies viginti & unum d)
 ostquam in ea Bohemi concilii oratores & principes de
 nmeatu præstando &c. inter se convenissent & Bohemi con-
 oratores & principes de comeatu præstando &c. inter se
 venissent & Bohemi de fide concilii per duos oratores
 s, qui Basileam præmissi redierant, certiores essent red-
 , miserunt tandem multis licet invitis e) ad concilium
 tores suos salvo conductu concilii munitos, inter quos
 cipui Procopius, ductor exercitus Thaboritarum, M. Io.
 Rockyzana &c. Hi d. 4 Ian. anni 1433, Basileam venerunt f)
 tridie vero, ut habet Æneas Sylvius g) vel nono die ut
 nulli volunt h) ejusdem mensis cum ad synodum acces-
 ent, benigne eos fuit allocutus Iulianus Cardinalis legatus
 n prolixa oratione, in persona ecclesiæ habita, ad pacem &
 ectionem eos commonuit & ut a disputando desisterent,
 ue in decidendis controversiis iudicio ecclesiæ se submit-
 ent, suavit i). M. Rockyzana etiam sermonem habuit, in
 G quo

Orthv. Grat. l. c. Sev. Binii Conc. gener. & provinc. tom. IIX. pag.
 9. sq. b) Theob. l. c. cap. 77. pag. 390. sq. c) Orthv. Grat. l. c.
 ev. Bin. l. c. in append. pag. 161. 173. sqq. 236. &c. d) Orthv. Grat.
 c. e) Cochl. l. c. pag. 245. sqq. f) Theob. l. c. cap. 79. pag. 399. g) l.
 cap. 50. pag. 78. h) Cochl. l. c. cap. 274. Theob. l. c. pag. 400. i) F.

quo multa de afflictionibus & consolationibus, quibus Deus
hactenus se affecerit, locutus & gratiarum actionibus concilio,
in specie Cardinali, pro benevola ad concilium evocatione,
honorifica susceptione &c. praestitis, postulavit diem nomine
Bohemorum, quo audirentur *a*). Destinatus illis fuit dies 16
Ian. quo die ipse Rockyzana primum Bohemorum articulum
de communione sub utraque specie proponere coepit usque in
tertium diem horis ante meridiem; deinde Wenceslaus Tha-
borita secundum articulum de corrigendis & puniendis pec-
catis publicis in medium protulit per biduum spacium; ei-
que ex pontificiis respondit Aegidius Carlerius, Diaconus ec-
clesiae Cameracensis, per quatuor dies: eum secutus Vdalricus,
presbyter orphanorum, (ita se vocabant quidam Thaborita-
rum post mortem Ziscæ) & de libera praedicatione verbi Dei
differuit, illique se opposuit Henricus, cognomento Ferrum
Frigidum, theol. ord. praed. per tres dies: postremo quartum
articulum, qui erat de civili dominio clericorum, spatio tri-
um dierum proposuit Petrus Payne, Anglus, quem refutavit
Polomarus tribus diebus *b*). De his Bohemorum orationi-
bus, quantum nos quidem scimus, nulla hactenus in lucem
prodiit. Rockyzanae, cujus dissertatio nostrum praepriis
propositum respicit, libertate a concilio petita & impetrata,
respondit celebris ille doctor pontificiorum Io. de Ragusio
per octo dies horis antemeridianis *c*). Statim sub initium
suae orationis quatuor sibi observanda esse dicit I, opportu-
nas & necessarias excusationes praemittendas, II, auxilium
divinum implorandum, III, necessarias & consuetas protesta-
tiones annectendas, IV, ecclesiae romanae consuetudinem in
communione unius speciei quoad populum laicalem firman-
dam,

a, stabiliendam ac roborandam nec non adversa propul-
 da. Has partes generales ordine profequitur, & dum ad
 cidationem quartæ partis descendit, ponit talem statum
 essionis: *utrum communio divinissimæ eucharistiæ panis scili-
 & vini sit utilis multum & saluti expediens toti credentium
 ulo necessaria & a domino salvatore præcepta?* Pro determi-
 one hujus quæstionis primo præmittit suppositiones ge-
 ales sedecim & speciales quinque, secundo conclusiones
 s, quod scilicet communio divinissimæ eucharistiæ sub
 aque specie panis scilicet & vini populo credentium
 n sit necessaria 1. absolute 2. nec ex suppositione, nec 3.
 nsuetudine & statuto ecclesiæ in oppositum sit multum u-
 s vel expediens. Prætermissa prima conclusione tanquam
 r se nota, alteram probare conatur per legem divinam
 t. & N. T. praxin Christi, apostolorum doctrinam & insti-
 tionem sacrorum conciliorum, consuetudinem ecclesiæ,
 æ ex antiquissimis temporibus & ex multis centenariis anno-
 m fuit universaliter in ecclesiam introducta, per sancto-
 m patrum testimonia aliasque rationes. Tandem adjicit
 sponsones generales & speciales ad propositiones Rocky-
 næ, quas omnes recensere cum nimis prolixum foret eas
 entio transibimus. Has sex diebus iterum fortiter impu-
 avit M. Rockyzana a) de quo tamen in tam magno Bohe-
 corum scriptorum defectu nihil fere notandum habemus.
 hac denuo longam responsionem formavit Io. de Ragu-
 , quam in mscto vidimus, qua eadem fere methodo, ut in
 iore oratione, ad refutandas objectiones Rockyzanæ, uti-
 r. Cum autem disputatio disputationem pareret, Wilhel-
 us Dux Bavariz concilii protector rem amice compositu-
 s constituit deputatos, qui de concordia & conciliatione
 ctarent, de qua tamen Bohemi audire volebant, nisi prius
 G 2 de

de quatuor propositis articulis decisio fieret *a*). Cum autem nihil effici potuerit, decrevit synodus insignem legationem cum oratoribus Bohemorum Pragam mittere, ubi ad diem S. Trinitatis populus esset conventurus, ut eo melius de concordia, quam oratores Bohemorum accipere recusabant, agere possent. Profecti itaque sunt eo d. 14 April. Philibertus Episcopus Constantiensis, Petrus Augustensis Episcopus, Io. Polomarus, Fridericus Parsberger, Alexander Sparur Ictus Anglicus, Thomas Haselbachius theologus Viennensis, Henr. Tocgius, Martin. Bernerius Decanus Turonensis &c. cumque Pragam venissent, Bohemos ad concordiam & unitatem adhortati fuere, quæ tamen Bohemis non placebat, nisi declaratio quatuor articulorum præcederet *b*); hinc petierunt legati in certa forma sibi dari hos articulos, quos cum accepissent *c*) ad concilium miserunt. Impetrata tandem fuit declaratio trium articulorum a concilio, & proposita a legatis in publico regni conventu, qui etiam jussu concilii Bohemis retulerunt, quod si trium horum articulorum declarationem & pacem ecclesiasticam recipere vellent, inveniri posse rationem, qua de quarto articulo, hoc est de communione sub utraque specie, res per concordiam transigeretur. Bohemi cupidi quid super prædictum articulum ipsis esset offerendum, responsum de tribus articulis dare recusabant, nisi illud prius audiverint, hinc de communione sub utraque hujusmodi facta est declaratio: *fiet isto modo, quod vobis suscipientibus ecclesiasticam unitatem & pacem realiter & cum effectu & in omnibus aliis, qui in usu communionis utriusque speciei fidei & ritui universalis ecclesiæ vos conformantibus; vos qui talem usum habetis, communicantes*

autoritate Domini nostri Iesu Christi

discutietur quoad materiam de præcepto ad plenum, & videbi-
 quid circa illum articulum pro veritate catholica sit tenendum,
 agendum pro utilitate & salute populi christiani. Et omnibus
 ture & digeste pertractatis, nihilominus si perseverantes in
 siderio vestro, hoc vestri Ambasiatores postulaverint, sacrum
 concilium sacerdotibus vestris communicandi sub utraque specie
 pulum vestrum, eos videlicet, qui in annis discretionis consti-
 ti, reverenter & devote postulaverint, auctoritatem & facul-
 tem in domino largietur: hoc observato, quod sacerdotes sic
 communicantibus semper dicant, quod ipsi debent firmiter credere,
 od non sub specie panis caro tantum, sed sub qualibet specie est
 teger totus Christus, ac legati sacri concilii mandabunt universis
 singulis cujuscunque status & conditionis, ut Bohemis & Mora-
 vutentibus dicta communione sub duplici specie nemo audeat im-
 operare & hoc faciet sacrum concilium, quando concessionem li-
 rtationis faciet memoratam. a) Postquam autem sacerdo-
 s & magistri Bohemorum varia dubia moverunt, uberio-
 m declarationem hujus concessionis adjecerunt legati, di-
 ntes: Non est intentionis S. concilii permittere communionem
 b duplici specie permissione tolerantiae vel sicut Iudæis fuit per-
 issus libellus repudii: quia cum S. concilium per viscera mater-
 caritatis exhibere dictis Bohemis & Moravis intendat, non est
 entionis concilii permittere tali permissione, quæ peccatum non
 cludat: sed taliter elargiri, ut auctoritate domini nostri Iesu Chri-
 & ecclesiæ veræ sponsæ suæ sit licita & digna sumentibus utilis
 salutaris. b) Tandem post varios multosque congressus
 tro citroque habitos, inita fuit concordia die ultimo No-
 mbris & manuum stipulatione firmata parte ex utraque,
 m verbali promissione supra prædictis facta Pragæ in col-
 gio Caroli. c)

§. II. Hæc concordata, quæ vulgo *compactata* dicta, confirmatio concilii per Philibertum anno sequenti 1434. facta roboravit, a) nondum tamen per omnia plenum effectum sortiri poterant. Quamvis enim omnes fere ordines ecclesiæ Romanæ reconciliati fuissent, Thaboritæ tamen & orphani illi se subicere recusabant & urbem Pilsnam adhuc obsidione claudebant, unde odium inter Barones nobiles &c. & Thaboritas variis ex causis exatum, ita fuit auctum, ut tandem ad arma utrimque descenderint, & cum congrederentur Thaboritæ ad internecionem usque cæsi fuerint; atque ita contingit, quod Sigismundus quondam prædixisse fertur, *Bohemos non nisi a Bohemis subdomari posse.* b) Hac percepta victoria imperator Sigismundus monuit Bohemos, ut se regem susciperent & porro quietem procurarent, petitionibus quoque Bohemorum satisfactorius, qui, ut Ratisponam veniret, eum sollicitarant, eo se contulit, ubi etiam legati concilii comparuerunt & Bohemi magno numero Sigismundum regem salutantes. Imperator quoque, auditis, quæ de religione in commune convenerant, conventa probavit eaque servari iussit. c) Postea sequenti scilicet anno 1435. sacerdotes Hussitarum & Rockyzana cum legatis Basileensium Brunnæ convenientes de compactatis disputarunt, quæ ut penitus consummarentur, conventus alius Iglaviæ præsentis Cæsaris Sigismundo habendus, indictus fuit. d) Cum autem quidam essent, qui fidem Cæsaris circa compactata eleverent, ipse literas dedit d. 3 Ian. anni 1436. ornatas sigillo cæsareo, in quibus spondet & promittit, se confirmaturum capitula, quæ concordata fuissent & manuum stipulatione firmata debeantque sigilli munimine roborari & ad executi-

rem deduci juxta formam Brunnæ concordatam & noviter
tribus recognitam & confessatam, a) quod etiam re ipsa
æstitit imperator d. 5 Julii Iglaviæ, ubi ex pacto conventus
bebatur. In hoc enim imperator, legati Basileenses literis
concilii muniti, b) quibus ipsis potestas data cum Bohemis
compactatis agendi eaque confirmandi, & regni Bohe-
iæ gubernator, Barones, nobiles &c. adfuerunt, qui in
publico foro Iglaviæ præsentem Cæsare imperialibus infulis
decorato & assistente numerosa populi multitudine compa-
ata primum legatis concilii obtulerunt literis authenticis
ommunita, deinde pro ipsorum executione de tenenda &
servanda comitate ecclesiastica & pace alias literas secun-
am formam Brunnæ conditam. Post hæc quatuor depu-
ti cum pleno & authentico mandato nomine omnium tam
ecclesiasticorum quam secularium reverentiam & obedien-
am Canonicam præstiterunt, legati quoque, juxta concilii
Constantiensis injunctionem, comitatem ecclesiasticam
per eos factam & obedientiam ac reverentiam exhibitas ac-
ptarunt & pacem pronunciarunt eis servandam. c) De
s instrumentum executionis compactatorum a legatis con-
ptum testatur, in quo compactata superius jam recensita
per communionem sub utraque repetuntur & mandatur
archiepiscopo Pragenfi, Olomuzensi, & Lutomislenfi Epi-
opis aliisque Prælati, ut petentibus communionem sub
raque dare non recusent, & scholares, qui ita communi-
nt, promoveant. Item ut nemo Bohemos & Moravos
propter hanc communionem impropere aut famæ ipso-
um quidquam detrahat. d) Ut brevibus dicam, omnia
a capitula, de quibus concordia inita, confirmata & figil-
Philiberti Sigismundi & Alberti Austriæ Ducis & Mar-
chio-

chionis Moraviæ roborata. His ergo sic peractis sequenti die magna solennitate Bohemi & Moravi anathemate ceterisque censuris soluti & in ecclesiam per legatos introducti fuere. Vbi Rockyzanam ad altare accedentem uni ex laicis sacramentum ex calice dedisse ferunt, propter quod facinus in aliena ecclesia commissum compactata fere annullata essent. *a*) Ne autem ex parte Bohemorum aliquid requiretur ad firmandam concordiam, publicatum mox fuit a Gubernatore edictum universale, quo Bohemis & Moravis pacem factam esse declarabat, & ut eandem servarent, edicebat. *b*) Plura præterea Sigismundum Bohemis & Moravis concessisse, quam a legatis concilii concessa erant, narrant scriptores: *c*) in specie quod attinet communionem sub utraque, promisit se curaturum, ut communicantes sub utraque specie in sæpe tactis regno Bohemiæ & Marchionatu, ne confuse sequatur commixtio contra proprias eorum voluntates & libertates, non sustineantur, sed duntaxat in illis locis, in quibus communio duplicis speciei temporibus retroactis non servata fuerit. Deinde, ut materia occasioque litium auferretur, loca omnia & singula ecclesiarum populique parochiarum signentur, in quibus & a quibus communio, duplicis speciei in praxi teneatur ut in futurum in perpetuo in eisdem observetur. Vt Bohemi Archiepiscopus cum suffraganeis eligant, quos ipse esset confirmaturus. Tandem scholares diœcesis Pragensis communicantes sub utraque specie, si idonei fuerint, ad sacros ordines promoveantur & ordinentur. Item Episcopus Olomuzensis & Lutomislenensis petentibus dent communionem sub utraque & scholares idoneos promoveant & sacerdotes disponant in quibus præfata communio annis el-

servata fuit, qui sic populum, ut præmittitur, sub u-
que communicent. Postremo ut plebani, si qui ad propri-
redire cum scitu & consensu sui diœcesani voluerint paro-
as, populum sub duplici specie communicent, qui antea sic
communicavit & in locis, in quibus præfata servaretur
munio. Quod si non fecerint, non sint tolerandi, sed
, qui sub duplici specie communicant populum laicalem,
r diœcesanum, vel per alios, ad quos pertinet, in loca il-
um substituendi. Tandem pollicitus fuit in verbo cæ-
eo se vigilaturum, ut prædicti articuli suum effectum re-
ter sortiantur apud concilium & pontificem. Super hæc
ckyzanæ Prælatus Pragensis ecclesiæ promissus, qui et-
n paulo post electus & a Cæsare confirmatus fuit a).

§. III. Postquam itaque communio sub utraque, sed
tis iisque gravissimis conditionibus, Bohemis & Moravis
am petentibus Iglaviæ concessa esset, in certiore confir-
ationem anno sequenti 1437. decretum illud de concessio-
calicis eucharistici Pragæ in templo corporis Christi jussu
esaris Philiberti & legatorum concilii publicabatur & post-
a Bohemis in parietibus & portis hujus ædis & St. Micha-
s aureis literis exprimebatur, quemadmodum etiam in
tigio templi Teinensis calicem aureum depictum quon-
m visum fuisse, memorat Theobaldus. b) Ex parte au-
n concilii nihil superesse videbatur, quam, ut, sicuti in com-
etatis promissum erat, decisionem daret, an esset de præ-
pto Christi & necessitate salutis sub utraque specie com-
unicare, id quod etiam fecit d. X calend. Ian. fess. XXX.
ando tale decretum promulgavit: *S. S. generalis synodus
sileensis in spiritu S. legitime congregata, universalem ecclesi-
re præsentans, ad perpetuam rei memoriam. Ut lucidius vi-*
H

deatur

deatur pro declaratione catholice veritatis, quid circa perceptionem sacre eucharistie tenendum sit, & agendum pro utilitate & salute populi christiani, post diligentem perscrutationem divinarum scripturarum sanctorumque canonum & doctrinarum a sanctis patribus & doctoribus traditarum, in hac synodo, quod fideles laici seu clerici communicantes & non conficientes adstringuntur ex precepto domini ad suscipiendum sub utraque specie, panis scilicet & vini, sacrum eucharistie sacramentum. Sed ecclesia quae regitur spiritu veritatis secum manente in æternum & cum qua Christus manet usque ad consummationem seculi (sic ait divina scriptura) ordinare habet, quomodo ipsis non conficientibus ministretur, prout pro reverentia ipsius sacramenti & salute fidelium viderit expedire; sive autem sub una specie sive sub duplici quis communicez secundum ordinationem sive observantiam ecclesie, proficit digne communicantibus ad salutem. Nec ullatenus ambigendum est, quod non sub specie panis caro tantum, sed sub qualibet specie est integer totus Christus. Laudabilis quoque consuetudo communicandi populum sub una specie, ab ecclesia & sanctis patribus rationabiliter introducta & hactenus diutissime observata & a doctoribus divine legis sacrarum scripturarum & canonum multam peritiam habentibus jam a longævo tempore commendata pro lege est habenda, nec alicui licitum est eam reprobare, aut sine autoritate Ecclesie ipsam immutare. a) Eodem hoc anno, ut Bzovio, b) vel sequente demum c) ut Orthvino Gratio, sed minus recte, videtur, Bohemi ad concilium miserunt oratores cum literis credentialibus & commendatitiis Imperatoris Sigismundi d. 21 Iul. & universitatis Pragensis d. 6 Iul. datis d) ad prosequendum, proponendum & consummandum omnia & singula, quæ juxta formam compactatorum adhuc facien-

, quæ ad communionem sub utraque spectant, sunt sequen-
: a) 1. ut ad tollenda dissidia omnibus in regno Bohemiæ
Moraviæ uniformis communio sub utraque specie con-
deretur & hoc secundum ea, quæ in mandato bullæ lega-
rum & in compactatis nomine concilii essent inserta in
. *pro firmitate*: ubi sic dicit: & omnia alia fient, quæ pro
servatione dictæ pacis & unitatis necessaria fuerint & op-
rtuna. 2. ut pro amputanda falsa suspicione & vacillati-
e putantium, quod sacrum concilium præfatam commu-
onem sub utraque specie sibi concessam, ad tempus dun-
at permiserit, non utilem nec salutarem, sed ut libel-
n repudii, dignarentur juxta illud capitulum in compa-
tis positum: *Primo dixerunt, quod non est intentionis &c.* si-
& ipsorum concessioni salubriter & mature providere, &
ad capitulum una cum aliis ipsum munus legatorum ipso-
n consequentibus, bullis literarum suarum firmare ac
petuare. 3. Petierunt, ut pro tuenda impofterum in-
ta fama regni & Marchionatus pro ostendenda & mani-
tanda sua innocentia, pro eo, quod communicaverunt
communicant & communicabunt sub utraque specie,
gnarentur dare & ordinare & destinare literas sacri
ncilii in modo & forma ostensioni magis accom-
odata & congrua ad omnes principes, tam seculares quam
rituales, civitates & communitates juxta compactata. 4.
ndem supplicarunt, ut in discussione in materia commu-
onis sub utraque specie de ejus præcepto a domino ad-
mes fideles non procederetur aliter, nisi secundum ju-
tem in Egra compactatum, hoc est, secundum legem divi-
m, praxin Christi & Apostolorum ejus, concilia genera-
& secundum sententias doctorum virorum veraciter se in-
ge Dei fundantium. Ad has petitiones responsiones a
H 2
concilio

„concilio ordinatas fuisse non autem datas dicit Orthvinus
 „Gratius a) & ad 1 quidem quod ex allegato capitulo neque
 „concilio competat jus sanciendo & faciendi Bohemis. quod
 „pro bono pacis & unitatis teneantur dimittere communionem
 „sub una specie, cum promiserint omnia facere quæ pro ob-
 „servatione pacis & unitatis fuerint opportuna, opportunius
 „autem nihil esse pro ea conservanda quam si ipsi in modo
 „communicandi usus vicinorum, aliorum & totius ecclesiæ
 „latinae se conformarent; neque competat Bohemis jus ad
 „petendum, ut sacrum concilium omnes ad communionem
 „utriusque specie compellat, cum hoc sit contra compacta-
 „ta, in quibus communio sub utraque personis, quæ sunt
 „constitutæ in annis discretionis illamque postulaverint tan-
 „tum concedatur. Ut autem omnis absit coactio præcipia-
 „tur. Ad 2 quod omnia, quæ concilium teneatur ratificare,
 „jam sint ratificata & super ea literæ datæ. Quod autem di-
 „cant de communione sua, illam, postquam ab ecclesia esset
 „concessa, non esse amplius instar libelli repudii vel quæ pec-
 „catum non excludat. Ad 3 quod concilium non teneatur
 „aliquas ad principes & communitates circumstantes literas
 „dirigere nisi juxta præinsertum capitulum, quod incipit:
 „*infirmis*. Illas promptum esse facere & dirigere juxta se-
 „riem ipsius in forma rationabili & honesta. Ad 4 respon-
 „sum, se in hoc ipsorum precibus esse satisfacturum.

§. IV. Quandoquidem communio sub utraque duris
 sane conditionibus permessa fuit, & concordata, quæ pacem
 & quietem procurare debebant, per concilium firmata; spe-
 randum omnino erat Bohemiam quietam & pacatam futu-
 ram, sed contrarium mox experientia probavit. Dum post
 infra compactata Bohemia parum quietam & pacatam fuit, & ita

im quod in regibus & archiepiscopo eligendis maximæ
 nper turbæ orirentur, de compactatorum observatione
 nper jurgia & dissidia vigeant, quando pontificii Bohe-
 os & hi iterum illos de eorum violatione accusabant, Ro-
 yzana Calixtinorum partes strenue defendente. Accede-
 t, quod pontifices, Eugenii IV, qui compactata confir-
 verat, successores neque concilii Basileensis neque com-
 ctatorum in illo compilatorum fautores essent & quocun-
 e modo illa annullare studerent, id quod in progressu ple-
 is patebit. Pontificii, qui ostendere volunt, Bohemos
 ncompactata violasse, ajunt, magistros & clerum Pragensem
 consules communitatum Pragensium ao. 1441. feria quarta
 e festum St. Viti edidisse articulos sex illis plane contra-
 s a), 1 ut compactata cum ecclesia Romana ab omnibus efficaci-
 teneantur 2 ut omnes prædicatores affirmant communionem
 iusque speciei esse veram utilem & salubrem 3 ut nullus audeat
 dicare, quod tantum sumatur sub una specie quam sub utra-
 , cum hoc sit contra communicantes sub utraque specie, 4 ut
 us audeat porrigere sub una specie publice & occulte 5 ut omnes
 ani manu propria communicent populum sub utraque specie 6
 ic communicantes nullus audeat quovis modo diffamare seu hæ-
 cos aut schismaticos dicere, sed ab omnibus teneantur pro fide-
 s christianis. 7 ut omnes sacerdotes Pragenses & monachi sint
 obedientia magistri Præibram & Procopii. Sed vera certe
 sa, uti jam dictum, in ipsis pontificibus quærenda est. Hi
 nim Bohemos ad plenariam unitatem ecclesiæ, suæ redu-
 e volebant & sic terminos per compactata positos trans-
 diebantur. Eum namque in finem misit Nicolaus Papa
 o 1448. in Bohemiam Cardinalem St. Angeli Io. de Car-
 l, a quo Bohemi confirmationem compactatorum & ele-
 lockyzanæ in Archiepiscopatu quæsierunt quidem, obtine-
 re

re tamen non potuerunt *a*). Huc quoque anno 1451 Æneās Sylvius, episcopus Senensis, profectus est & inter alia cum gubernatore ejus regni Georgio Podiebrad & Thaboritis de religione colloquium habuit deque compactatis & præcipue de communione sub utraque *b*), atque Bohemiam iterum ecclesiæ romanæ subjicere studuit. Omnium maxime autem in Bohemorum conversione occupatus fuit Io. de Capistrano ord. Fr. Min. prof. qui non modo in Bohemia aliisque locis vicinis prædicabat; verum etiam communionem sub utraque damnabat, omnibusque, qui eam reliquerant & ad ecclesiam redierant, plenam indulgentiam concedebat. Hinc ei fortiter se opposuit Io. Rockyzana & per literas collationem in illa materia cum eo habere flagitavit; quam disputationem primum quidem non recusare videbatur Capistrano, postea tamen a se declinavit *c*). Anno 1452. Cardinalis Cusanus vir doctissimus iter in Bohemiam paravit *d*) ut idem cum prioribus negotium susciperet: sed cum præmisso pro securitate sua facellano non clarum ab omnibus responsum ferret, per literas *e*) cum Bohemis egit, quarum quædam Ratisponæ, quædam Brixinæ datæ fuere. In his confutat Bohemorum doctrinam & confidentiam de compactatis & de necessitate dandi laicis eucharistiam sub utraque specie, atque variis ex rationibus persuadere eos allaborat, ut ad gremium ecclesiæ romanæ revertantur. Sed his ipsis nihil omnino profecit, quin Bohemi potius animosiores facti ad defendenda compactata & austruenda communione sub utraque specie omnibus necessaria, præsertim cum anno 1458. opera Io. Rockyzanæ Georgius Podiebrad post mortem Ladislai in regem elige-

geretur *a*). Hic etenim non modo compactatorum & communionis dignæ insignis propugnator fuit, verum etiam coronatione sua hæreticam pravitatem abjicere omnesque hereses regno se ejicere velle promisit *b*). Eam ob causam quoque anno 1462. Barones regni Koska, Tizko & Procopius de Rabenstein &c. ad Æneam Sylvium, tunc pontificem sum II. ablegavit, & ecclesiæ romanæ obedientiam præstare ea lege, ut Papa Bohemorum compactata approbaret. Quod cum denegaret Pontifex Pius II, quod conditiones concessionis appositæ non servarentur, ut ipse ait, rex iratus agæ in festo S. Laurentii conventum celebrandum indixit, quo de pontifice querens, quod compactata annihilare vellet, confessionem publicam edidit & juravit se cum suis compactata & communionem sub utraque, in qua natus & enutritus esset, velle tenere atque defendere & circa hanc mori vivere. Postea auxilium sibi ab astantibus ad compactata obtinenda expetivit, quorum quidam regis precibus annuere, quidam renuere videbantur *c*). His & aliis factis exaceratus Pontifex Pius II, non solum per peculiarem bullam Wratislaviæ d. 10 Decemb. per inquisitorem hæreticæ pravitatis Gregorium Hein ordinis præd. publicatam compactata irritavit *d*), verum etiam alia bulla anno 1463 irritationem illam confirmavit & Wratislavienses adversarios regis, ab obedientia erga regem absolvit, aliosque contra Georgium incitavit *e*). Cum nihilominus neglectis his omnibus rex pergeret compactata & calicem eucharisticum suo præsidio munire, Pontifex Paulus II, Pii a. 1464 de mortui successorum non moris persecutus & anathemate percussit, atque quotannis illa cœnæ dominicæ gravi cum infamia excommunicatum

tum publice denunciavit: verum etiam cruciatam expeditionem contra illum induxit, Matthiam Hungariæ regem adversus eum instigavit, quem & titulo regni Bohemiæ donavit anno 1466, unde truculentissimum septennale bellum postea ortum. *a)* Hæc cum agerentur, non cessarunt pontificii & Rockyzanistæ de sua quique communione decertare, cujus rei inter alia testis esse potest tractatus inter capitulum ecclesiæ metropolitanæ Pragensis & Rockyzanam anno 1465. *b)* coram rege habitus, (cujus acta in mscto vidimus.) Vbi capitulum conatibus Rockyzanæ ejusque communioni valde resistebat, eos ad constantiam hortante & animante Paulo II. in literis anno 1465. ad eos datis. *c)* Neque vero Rockyzana suis defuit partibus, id quod *scripta* ab illo edita satis superque declarant. Inter hæc est illud, quod *contra doctores quosdam apostatas*, qui in conventu quodam secularium & ecclesiasticorum varia contra communionem sub utraque proposuerant, edidit, adhuc tamen in mscto habetur. Sex autem propositiones in eo, quorum quoque Conradus Wimpina *d)* mentionem facit, refutandas suscipit. Prima est, quod *sacramentum altaris sub specie prima sit totum, plenum & perfectum sacramentum*, secunda, quod *non plus nec minus contineatur sub duplici specie, quam sub prima*. Tertia, quod *omnes gratias, quas fideles accipiunt, suscipiant sub prima specie & non minus*. Quarta, quod *sanguis Christi bibatur sub specie prima sacramentaliter, sicut sub secunda*. Quinta, quod *sacramentum altaris visibiliter nihil operetur aut efficiat in anima*. Sexta, quod *post prohibitionem Papæ omnes laici, qui communicant sub utraque specie peccent mortaliter*. Huius tractatui varia scripta a pontificiis scriptoribus, inter quos quidam Bohemus doctor nomine Wenceslaus, tum hoc,

tum
ms
&
te
&
et
tu
a)
cu
us
fere
tem
fessi
cti,
sus fi
prima
nihil
luerin
& ulte
sum
seculu
dam ill
promo
conci
nachus
pedita
chari
a) id. en

insequentibus annis opposita fuere, quæ omnia adhuc in
 etis latent. Tandem anno 1471. celebris gestis, dignitate
 virtutibus Rockyzana d. 22. febr. mortuus & cum eo ad
 apus tota fere controversia de calice eucharistico cessavit,
 epultus fuit in basilica Deiparæ Teinensis ante altare, ubi
 in clypeo stat depictus cum solea, in cujus medio vide-
 stella, cui adscripti versus ineruditi referente Balbino.
 Eum d. 22. mart. secutus rex Georgius, Rockyzanæ ami-
 optimus & communionis sub utraque promotor strenu-
 b) Post horum præstantissimorum virorum obitum nihil
 notatu dignum in negotio eucharistico actum usque ad
 pora Lutheri, invenimus, præterquam, quod varias con-
 ones a fratribus Bohemis, qui & Piccardi & Waldenses di-
 editas, in quibus quoque usus calicis eucharistici defen-
 fuit, legamus. c) Calixtini autem, quibuscum nobis præ-
 ais res est, nihil quantum nobis quidem constat edidere,
 lominus quamvis pontifices compactata confirmare no-
 int, constanter usum calicis usque ad Lutheri tempora
 lterius sibi servarunt, de quo epistola Slechtæ ad Era-
 m d) & Cassander e) testantur. Prius quam autem hoc
 lum relinquamus, non reticendi esse videntur viri qui-
 illustres, qui etiam in aliis terris præcipui SS. calicis
 notores fuere. Talis fuit in Germania Ioh. de Vesalia
 tionator Wormatiensis, f) in Italia Hier. Savanorola mo-
 us dominicanus, g) tales fuerunt alii plures, quos sup-
 tabit Flacius.

§. V. Quieverat paululum, uti dictum, de calice eu-
 chistico controversia, quando Lutherus spiritu divino mo-
 tus

epit. rer. Boh. lib. V. cap. X. pag. 558. b) ibid. c) Orthv. Grat.
 epist. hist. Boh. l. c. fol. LXXXI. sqq. Ioach. Camer. l. c. pag. 272. d)
 4. p. 462. e) in tract. de commun. sub utraque opp. pag. 1039. f)
 al. testium veritatis pag. 1907. g) ibid. pag. 1914.

tus denuo communionem sub utraque cum aliis christianæ religionis dogmatibus urgere incæpit. Quemadmodum autem in toto opere reformationis observamus, quomodo Lutherus per gradus profecerit & mitiori animo illud tractare inchoaverit: ita etiam in specie in impugnando abusu ecclesiæ romanæ in communione sub una sese gessit, dum eam ab initio tanquam rem natura sua indifferentem tractavit & propter conditionem fratrum infirmorum ad tempus concedendam esse voluit. Illud enim demonstrat *concio* ipsius anno 1519. habita, in qua probat & desiderat, ut ecclesia per concilium universale statueret, ut in sacramento ccenæ utraque species populo non minus quam sacerdotibus exhiberetur: nihilominus ob hunc sermonem invidiosissime Lipsiæ præfertim traductus fuit, ita quidem, ut eum in Bohemia natum, Pragæ enutritum & in Wicleffi libris institutum esse dicerent. Inter omnes tamen maximum in hac re adversarium vidit Ducem Saxonie Georgium, qui postquam accepisset hanc concionem d. 27. decemb. 1519. eum graviter apud electorem Saxonie accusavit & inter alias rationes hanc quoque attulit, quod illa de S. eucharistia sententia hæresin Bohemicam sapiat, ad illam confirmandam valeat, imo jam plus sex millibus hominum auctus sit post hujus sermonis publicationem in Bohemia communicantium sub utraque numerus. Cui elector d. 29. dec. inter alia respondisse fetur, se hanc opinionem Luthero defendendam relinquere *a*). Publicavit quoque anno 1520. d. 24. jan. *Stolpæ Iob episcopus missnensis decretum contra hunc sermonem*, quo mandabat suis, ut hoc suppresso libello populum docerent sub utralibet specie cœnam domini repræsentari totam. *b*) Eo cognito Lutherus paulo

ulo post scripsit *declarationem sermonis sui*, in qua nondum
idem urget, sed optat tantum ex ecclesiae decreto com-
unionem sub utraque, Bohemos autem, qui eam servant,
o hæreticis haberi debere negat; quia ecclesiae consensu
cultatem illam obtinuerint, & in autores decreti officiales
olpenfes gravissime invehit minime scandalosum esse pro-
ns aut hæreticum, quod a futuro concilio aliquid optave-
a) Interea Eccius aliique apud pontificem Leonem effe-
rant, ut ille *bullam* quandam *contra 41. propositiones* b) Lu-
eri e libris ipsius extractas promulgaret easque damnaret.
er has quoque fuit illa: c) *consultum sibi videri, ut ecclesiae*
communi concilio statueret laicos sub utraque specie communi-
dos. Nec Bohemos sub utraque specie communicantes esse hæ-
ricos aut schismaticos. Hanc pontificis bullam, postquam
blicata fuit, Lutherus non modo *duobus scriptis* impugna-
, d) sed & articulos in ea damnatos asserere non destitit,
quidem illum de communione sub utraque ita, ut con-
riam communionem nondum penitus damnare & tollere
leret, aut dignam tanquam necessariam cuiquam obtru-
et. Hoc præprimis constare poterit ex *epistola* ipsius *ad*
forem Saxoniae anno 1522. data, e) *ex tractatu de communio-*
sub utraque, f) quem anno 1523. ad comitia Norinbergen-
misit Georgius dux Saxoniae, apud ordines instans, ut
bito modo contra Lutherum decerneretur, g) *ex epistola*
Albertum comitem Mansfeldiae de communione sub una anno
s. b) & *alia ad amicum quendam contra iteratum edictum epi-*
scopi

I 2

Tom. I. Alt. 339. Ioh. Sleidanus l. c. lib. II. pag. 35. sq. Sekend. l. c.
b) id. l. c. sect. 28. §. LXXIV. pag. 114. sq. Sfort. Pallav. hist. conc.
trid. part. I. lib. I. cap. XX. pag. 27. c) Contr. Wimpina l. c. fol.
LXXIV. d) tom. II. lat. Ien. fol. 301. ad 330. e) Sekend. l. c. sect.
49. §. CXXI. add. I. pag. 198. f) tom. II. Alt. fol. 120. g) Sekend.
l. c. sect. 56. §. CXLVII. pag. 159. h) tom. II. alt. fol. 120.

scopi Misnensis de communione sub utraque data anno 1528. *a)*
 item *ex libello visitatorio Saxonico*, qui eodem anno prodiit,
b) ex quo tum Lutherum, tum Phil. Melanchthonem idem fe-
 re de communione sensisse patebit, quamvis & hujus mens
ex locis communibus ipsius anno 1623. Hagenoæ editis eluceat.
 Quam tamen mox in melius mutarunt utrique, quando
 communionem sub utraque non amplius ut rem indifferen-
 tem, sed tanquam necessariam omnibus urserunt, quod
 præcipue libellus visitatorius Saxonicus anno 1538. denuo edi-
 tus *c)* docebit. Interea mirum in modum crevit numerus
 communicantium sub utraque, ita ut anno 1524. Norinber-
 gæ multa millia hominum & regina Daniæ calicem eucharis-
 ticum fumerent, *d)* ut taceam insignem accessum, quem
 aliis quoque in terris protestantium cætus habuit.

§. VI. Anno 1530. cum in comitiis Augustanis *confessio*
 a protestantibus Cæsari offerretur & pontificii *confutationem*
 ei reponerent nostrique iterum in *apologia* sua ad eandem re-
 sponderent, etiam inter alia de compositione controversiæ
 de integro cænæ usu inter septenos, qui de concordia age-
 bant, actum fuit & voluerunt pontificii communionem sub
 utraque tanquam rem indifferentem nostris concedere, mo-
 do dicerent eam sub una specie quoque esse legitimam, *e)*
 quod tamen Lutherus *ex uno ore calidum & frigidum efflare*
 appellat in *sua commonitione ad Germanos suos dilectos f)*, quæ
 sub finem hujus anni lucem vidit; hinc talem concessionem
 protestantes juste recusarunt. Anno 1532. Bugenhagius Po-
 meranus, vindex Lutheri constans, Lubecæ librum con-
 scripsit

scripsit *wider die Kelchdiebe*, qui sequente anno 1533. typis Wit-
 tbergæ expressus. In hoc egregie argumenta pontificio-
 um pro ipsorum communione destruit, & demonstrat, quam
 injuste concilium Constantiense primum calicis usum sub-
 traxerit. Eodem anno 1533. Lutherus iterum novam cum
 Georgio duce controversiam habuit de communione sub
 traque. Hic etenim cum intelligeret ex suis esse, qui cœ-
 nam domini percipiendam esse dicerent juxta mandatum
 christi, ecclesiarum ministris injunxerat, ut iis, qui tempo-
 ris paschali de more veteri peccata sua confiterentur & cœ-
 nam domini juxta pontificum decreta fumerent, symbola
 quædam & veluti tesseras darent, quæ illi post redderent se-
 rui, quo sciri posset, quinam pontificium, qui vero Lu-
 theri dogma sequerentur. Itaque Lipsiæ deprehensi fuere
 septuaginta sine literis. Hi jam antea Lutherum consule-
 rent, quid facto opus esset? ille per *epistolam* respondit, ut,
 si certo crederent integram cœnam esse sumendam, nihil
 haberent contra conscientiam & capitis discrimen adirent; sic
 ergo confirmati perseverarunt, citati a principe cum eis bi-
 bre tempus concederetur ad deliberandum neque pro-
 positum mutarent, tamen privati singuli sollicitarentur,
 ut essent oppido. a) Georgius autem in Lutherum propter
 epistolam ad eos scriptam, in qua etiam se traduxerat, exa-
 rbatus eum accusavit apud electorem, quasi suos subditos
 rebellionem concitaret; hinc Lutherus jussu electoris
 solam apologiam, sed acrem composuit. b) Nec sufficebat
 Georgio Lutherum propter communionem sub utraque im-
 agnasse, verum etiam principes optimos Anhaltinos Ioa-
 hannem, præcipue vero Georgium fratres, propter Desla-

viam vocatum Hausmannum, qui anno 1534. communionem sub utraque introducebat, & dictis & scriptis aggressus est; id quod varia scripta inter hos principes edita *a)* cum priori, tum hoc & sequentibus annis de prædicta communionem probant; quam multis rationibus defendebat Anhaltinus & suadebat in scriptis multis & concionibus. Hujus, quoque concessionem regem suum pro subditis suis apud Clementem VII. expetivisse & spem habere, ut aliquando concedatur affirmavit Guiel-Langæus Legatus ipsius Schmalkaldiæ a. 1535 *b)*. In hæc fere tempora incidit reformatio in regno Angliæ ab Henrico VIII, ob negatam a pontifice approbationem divortii cum Catharina incepti. Rex quamvis in plurimis cum Augustana confessione consentiret, in missæ tamen abolitione, sacerdotum conjugii & communionis sub utraque concessionem &c. magis, quam in aliis, hæsitavit *c)*. Hinc principes Germaniæ protestantes eum per crebras legationes & literas sollicitarunt, ut etiam in iis corrigendis incumberet, quo arctius fœdus cum illo iniri posset. Hujus rei inter alia literæ tum legatorum principum protestantium germaniæ ad regem a. 1538. quibus inter alia suadebant, ut in regnis suis introduceret communionem sub utraque ex variis argumentis *d)* tum regis ad eos, quibus non necessarium esse usum utriusque speciei in S. cœna asserit *e)*, datæ testes esse possunt. Illam sententiam mox, anno scilicet sequente 1539. publico statuto confirmavit. Inter articulos enim VI. qui in illo continebantur, erat etiam hic: *quod communio sub utraque non sit omnibus ad salutem necessaria, sed carnem & sanguinem Christi esse conjunctam sub alterutra parte*, contra sentientes gravissime

ra viissime puniebantur. ^{a)} Quod statutum non modo mi-
gare, sed plane tollere annitebantur protestantes, præci-
pue elector Saxoniae, quapropter confutationem anno 1540.
eorum articulorum cum literis ad regem misit, ^{b)} sed irrito
lane effectu. Interim Cæsar Carolus V. & Rex Ferdinan-
us toti occupati erant, ut controversiæ cum protestantibus
pirentur & eorum conciliatio fieret, idque in multis comi-
is & conventibus tentarunt. Eam quoque ob causam con-
ripfit *Cochlæus* jussu regis Romanorum *consilium* suum, quod
agenoæ in conventu an. 1540. obtulit, ^{c)} in quo monstrat,
quibus conciliatio fieri possit, dumque ad articulum de
ommunionem sub utraque pervenit, dicit, protestantes in hoc
linqui cum disputatione proprio arbitrio pro subditis suis, sub
c tamen moderamine, ut usum unius speciei non damnent, nec
ntra eam prædicare aut scribere suis permittant, usque ad ju-
cium & sententiam generalis concilii.

§. VII. Anno 1541. quando in comitiis Ratisponensibus
ter theologos pontificios & protestantes ad componendos
ntroversos articulos agebatur, ille de integro S. cænæ usu
it, de quo inter alios conveniri non potuit; ^{d)} hinc etiam
am aliis ad futurum concilium vel alia comitia rejiciendus.
ustriaci autem tutissimum esse rati, si ejus concessio a rege
oi fieret in conventu Pragensi die 13. decemb. Ferdinando
bellum supplicem obtulerunt, in quo, ut doctrina evangelii a-
ad se libere prædicetur & usus cænæ dominicæ juxta vete-
s ecclesiæ morem permitteretur, rogarunt. Qui ad hunc
odum supplicarunt, Austriacæ nobilitatis & ordinum nu-
ine, fuerunt ad XXIV. procures, civitates autem decem
in his Vienna, deinde finitimi Stirii & Carni: elusit tamen

Fer-

Id. l. c. parr. I. lib. III. pag. 145. ^{b)} Sekendorff. l. c. sect. 21. §.
LXXVIII. pag. 265. ^{c)} ibid. §. XXXIX. add. IV.
Sleidanus l. c. lib. XVI.

Ferdinandus iteratas petitiones ipsorum. *a)* Secus faciebat Hermannus Archi-episc. Coloniensis, qui suis non modo liberum calicis eucharistici usum concessit, verum etiam in formula reformationis 1543. edita adhortatus est ad veram utriusque speciei communionem in Christi institutione & scripturae testimonio fundatam. *b)*

§. VIII. Ex his omnibus satis superque constare posse confido, quantum fuerit Bohemorum in expetendo calice dominico desiderium, quantum fuerit Lutheri aliorumque in ablato calice restituendo studium. Nunc sub finem hujus periodi adhuc observandum nobis erit, quomodo ipsi pontifices, post tempora concilii Basileensis quoque, consuetudinis ecclesiae romanae populum communicandi sub una specie violatores fuerint. Illud nos docebit cum aliis Card. Cusanus in epistola sua septima ad Bohemos anno 1452. scripta, qui, *pontificem romanum, ait, usque ad proxima tempora in festo paschae laicos, quibus ipse sua manu corpus domini tradidit, permisisse accedere ad susceptionem sanguinis de manu diaconi.* Clarius testimonium de tempore posteriori exhibet Rockyzana in tractatu mscto supra citato contra doctores apostatas, quod totum hic anotari meretur: *Papa inquit, ut saepe audivimus, iteratis vicibus quolibet anno die paschatis sacri, propria in persona communicat personas laicas sub specie panis & cardinalis gerens vicem Diaconi mox de calice propinat eisdem laicis sanguinem Christi sub secunda specie &c.* Hanc siquidem communionem sanctam domini Papae retulit in conspectu serenissimi Dni. & domini Regis Georgii, Regis Bohemiae tunc assistente in praesentia suae majestatis turba magna spiritualium, magistrorum, sacerdotum ac nobilium virorum in quadam congregatione nobilis miles Procopius de Rabstin, Cancellarius Regis praetacti fide ocu-

prima specie communicavit populum & S. Laurentius sub se-
unda.

§. IX. Quod ad argumenta attinet quæ, præter superi-
s recensita, his temporibus jactitata fuere, vel pauca sunt
ei plane nulla, nisi huc referre velimus illud, cujus autor
esse dicitur Cajetanus *a)* I. quod mandatum edendi panem
est absolutum, sed bibendi ex calice eucharistico tantum con-
ditionatum, quia addita est conclusio *quotiescunque biberitis.*
II. illud quod desumptum ex Act. 20, 7. *b)* I Cor. XI, 33. *c)* ubi
tantum de fractione & manducatione panis dicitur. III. Fi-
uris V. T. adjiciendum Gen. 18, 6. *d)* ubi Abraham tria sata
farinæ similæ commixta in subcinericios & acymos panes
parari fecit, per quod innuitur laicos solum debere ad unam
speciem admitti, eo quod vini nulla mentio fit, facit tria ve-
ro sata narratur propter triplicem substantiam, quæ in hoc
sacramento continetur, scilicet corpus, anima & deitas.
IV. Rationem admodum ridiculam addit nobilis quidam, re-
ferente Sekendorffio, *e)* qui ideo sub duplici specie commu-
nicare noluit, sed sub una tantum, quia unus esset Deus.
Ad I. paucis respondemus, particulam conditionalem *quoti-*
cunque non actum bibendi respicere, sed finem actus scili-
cet verba *in mei commemorationem* *f)* Ad II. & III. cum Apo-
logia A. C. ea vel plane non denotare eucharistiam vel si de-
ignant, synecdochen includere *g)* quemadmodum jam su-
pra diximus, in IV. qualis sit consequentia quilibet facile vi-
debit.

K

PERIO-

a) in III. q. XXC. art. XI. it. vid. epist. R. Henr. VIII. ad leg. protest.
Burnet. l. c. pag. 262. sq. *b)* in respons. theol. pontif. ad A. C. vid.
ven. Dn. D. Phil Muller. in concord. pag. 19. *c)* Ioh. de Ragusio
in orat. contra Rockyz. vid. Bin. l. c. pag. 257. *d)* ibid pag. 258.
e) l. c. lib. III. sect. 7. 6. XXV. add. II. pag. 71. *f)* R. Hild. l. c.

PERIODVS III

Continet fata calicis eucharistici a concilio Tridentino usque ad nostra tempora.

§. I.

ANno 1545. diu postulatum concilium Tridenti sub Paulo III. inchoatum fuit, ad quod tamen protestantes iustis ex causis venire recusarunt *a*). Interea non cessavit Imperator ea proponere, quæ ad sedandas dissensiones inter protestantes & pontificios valere possent. Eam ob causam cum ipsius tum conventus Spirensis jussu & decreto *Valentinus episc. Hildesiensis* cum aliis *libellum* quendam consignavit *de articulis controversis*, in quo quibus modis protestantes conciliari concordari vel tolerari queant, ostendit, & concedi posse putat communionem sub utraque his conditionibus; si crederent & docerent protestantes, eam non esse præceptam & quod sub una quoque specie totus & integer Christus sumatur, nec peccent qui a calice abstineant, item ut subditis communionem sub una, quotquot ea uti velint permittant & ægrotis hanc saltem concedant *b*). Sed talem concessionem non desiderabant protestantes, utpote qui jam in suis terris juxta institutionem Christi calicis communionem sine ulla conditione suis concesserant, quæ etiam anno 1546. non modo ab Electore Palatinis permissa *c*), sed quoque ao. 1547. post mortem Henrici VIII. regis Angliæ a successore Eduardo VI. peculiari edicto, consensu parlamenti comprobato, in ecclesia Anglicana introducta fuit *d*).

§. II.

c) Sleidanus l. c. lib. XVI. Paul. Sarpius Hist. Conc. Trid. lib. II. *b*) Se-
nus l. c. lib. CXXI. id. I. pag. 548.

§. II. Anno 1548. imperator de nova conciliatione par-
um controvertentium cogitans, librum quendam perviros
ruditione ac fama celebres, Iulium Pflugium episcopum
Aumburgensem, Michaellem Sidonium & Ioh. Islebium
agricolam, de religione observanda *interim* dum concilium
legitime institueretur, conscribi curaverat, qui hoc anno in
omitiis Augustanis d. 15. maj. ordinibus propositus & publi-
atus fuit quidem *a*) ut nec pontificiis nec protestantibus ar-
sit, quibus tamen a cæsare obtrudi cæpit. In hoc sub fi-
em *b*) tum presbyterorum uxorum tum eucharistiæ sub
traque specie usus, ubi hætenus receptus esset, porro per-
mittebatur. Pontifex Paulus III. autem, ne aliquid ex man-
ato cæsaris, qui eum de promovendo hoc per legatum
uendam a se incepto negotio reformationis interpellavit
gere videretur, amandavit nuncios in Germaniam tres epi-
scopos Fanensem, Veronensem & Ferentinum, *c*) quibus
per bullam pridie cal. sept. editam, nulla constitutionum cæ-
ris facta mentione, facultatem impertit inter alia indulgendi
triusque speciei usum illis, qui cæteris abjuratis erroribus
concilii Constantiensis decreto subscriberent atque sub alte-
ra specie tantum, quantum sub utraque sumi crederent, qui-
ue ecclesiam ob factum de una specie decretum non errasse
alam declararent. Quod tamen ad tempus concessum vo-
ebat pontifex, & ita, ut illi ipsi, qui ita sumerent seorsim ab
illis neque tunc cum aliis sub una specie tantum ministratur,
umerent. Venerunt hi legati anno 1549. sub exitu maji in
Germaniam & ad cæsarem Bruxellis agentem, & cum illis
acta esset per bullam potestas substituendi & delegandi, cæ-
ris suasu & impulsu aliis quoque episcopis, prælatis &c. in-
er alia facultatem dederunt condendi usum calicis illis, qui
hoc

hoc remedio indigerent, quo ad obedientiam ecclesiæ romanæ reducerentur: sed tota res de *a*) concessione calicis interpositis impedimentis ad finem optatum perducta haud fuit *b*). Anno 1551. suscepta quidem fuit sub Iulio III. in concilio Tridentino de communione sub utraque tractatio: per legatum tamen comitem Monfortum & alios oratores cæsaris ac Ferdinandi regis interrupta & dilata usque ad protestantium ad concilium adventum, ne, si forte concilium visitare vellent, decreto contrario de communione calicis absterrentur *c*).

§. III. Anno 1552. synodus Londini habita, ubi propositi fuere articuli, in quibus consenserant episcopi alique eruditi viri ad opinionum varietates eliminandas & consensum circa veram religionem stabiliendum. *d*) Horum articulorum erant 42. quorum trigessimus agit de communione sub utraque & ita sonat: *Calix Domini non est populo denegandus, nam ambæ partes sacramenti Domini institutione ac mandato Christi toti christiano populo æquabiliter administrari debent.* Qui in hac synodo consensu doctorum Anglicanæ ecclesiæ confirmabatur calicis usus, ille non multo post anno 1554. iterum interdictus fuisse videtur: postquam enim Eduardus VI. e vita discesserat, & Maria soror ipsius successerat, illa non modo omnia edicta fratris rescidit, verum etiam religionem pontificiam denuo introduxit *e*). Mandaverat etiam rex Ferdinandus subditis suis, ne quid in religione aut ritibus sacris emendarent, sed veterem consuetudinem ecclesiæ sequerentur, in specie vero in cænæ dominicæ sacramento una spe-

a) Sleidanus l. c. lib. XXI. pag. 660. sq. Iac. Aug. Thuani histor. part. I. lib. III. pag. 661. sq. Paulus Sarp. l. c. lib. III. pag. 507. sq. *b*) id. l. c.

pecie contenti essent. Sed optimates, nobilitas & civitates, cum non semel regem de eo compellassent, eum denuo per epistolam admodum demisse rogarunt, ut juxta Christi institutum ac mandatum ac veteris ecclesiae morem sibi liceret integram cenam percipere, & sic omne obsequium ipsi prouiderunt, rex respondit ad has literas d. 23. jun. & edictum quod urget, sub finem vero ejusdem epistolae pollicetur se amplius maturiusque curaturum, ut ipsis suo tempore respondeatur a). Sed tanta erat sitis dominici calicis, praecipue apud Austriacos, ut spe & inanibus verbis se exsatiari non fuerint. Quapropter cum Ferdinandus eos Vienna anno 1556. sub idus jan. convenire jussisset, ad auxilia & pecuniam contra Turcam conferenda, ipsi vicissim postulauerunt, ut sibi liceret usque ad generale & liberum concilium uniuersam religionem profiteri, & sacramenta juxta evangelicam & apostolicam doctrinam ministrare: respondit Ferdinandus, sibi non esse integrum eorum postulationis annuere, sed quod ecclesiae sanctionibus necessario sit parendum, & decretum esset factum, in quo ediceretur inter alia, ut potius sequeretur religionem principis, hinc & ipsis compelleretur in veteri religione permanere: ut tamen animi sui promotionem in favendo postulationis suis agnoscerent, eam pariter edicti sui, quae spectaret ad participationem calicis in eorum gratiam se remittere, sed ea lege, ut caeteris ecclesiae sanctionibus ac ceremoniis usque ad comitiorum proxime futurorum decretum nihil innovetur, atque his contenti contenti hostem publicum in commune consulerent, & quod oportet conferrent b). Ad exemplum Austriacorum Bavarii quoque principem suum Albertum sollicitarunt, ut evangelicam libere apud se praedicetur, cena domini integra ministraretur &c. id nisi impetrent, nihil se collaturos esse potestatis

K 2

a) Sleidanus l. c. lib. XXV. pag. 823. sq. Paulus Sarp. l. c. lib. V. p. 662.
b) Sleidanus l. c. lib. XXVI. pag. 859. sqq. Sarp. l. c. lib. V. p. 679. sq.

tis contra Turcam, dicunt. Quapropter cum Albertus fo-
 cerum suum Ferdinandum id suis concessisse videret, ipsis
 quoque indulgit, ut cœnam domini totam perciperent, quo-
 ad controversiæ religionis componerentur autoritate publi-
 ca, sic tamen ut in aliis religionis capitibus superiorum tem-
 porum edicta exacte observarentur, curaturum se quoque
 promisit, ut hanc confessionem metropolitanus & episcopi
 approbarent. *a)* Hæc facta Ferdinandi & Ducis Bavariæ
 quando Romam ad aures pontificis pervenere, ille vehe-
 menter indignatus est; *b)* & refert Pallavicinus *c)* ad annum
 1558. pontificem graviter commotum fuisse, quod Ferdinan-
 dus in suis Austriæ ditionibus supersederet edictorum execu-
 tione in laicos, qui sub utraque specie eucharistiam sume-
 rent: se tamen excusasse Ferdinandum exponendo incredi-
 bile desiderium suorum in expetendo calicis usu ejusque
 causas, & ipsi indicasse a se non concessum quicquam suis,
 sed tantum suorum edictorum severitatem fuisse suspensam.
 Memorante Sarpio *d)* Anno 1556. legatus regis Poloniæ, Pau-
 lo IV. de summi pontificis dignitate gratulandi gratia adveni-
 ens Romam nomine regis & regni sui quinque postulata
 pontifici exhibuit, inter quæ etiam fuit de cœna domini sub
 utraque specie percipienda; hæc autem impatienter audivit
 pontifex & in fine sui sermonis dixit concilium oecumeni-
 cum Romæ indictum, hæreses ac pravas multorum opinio-
 nes detecturum; quibus verbis respexit ad ea quæ facta nu-
 per erant in Germania, Austria atque Bavaria: quid amplius
 cum Polono actum non recenset Sarpus.

§. IV. Non autem infimæ tantum conditionis homines
 inter pontificios, ut taceam protestantes, verum etiam prin-
 cipes torfisse sitim calicis dominici vel suo exemplo probare
 Dux Clivienfis, qui eam expleturus anno 1558. pridie
 ante

ante festum paschatos communionem sub utraque sumsisse
fertur *a*). Præter hunc multos alios fautores habuit calix
eucharisticus, non nunc dicemus de Cæsare Ferdinando &
Duce Bavariae de quibus ex superioribus constat quam liben-
ter voluerint usum calicis suis concessum; sed de Maximiliano
rege filio Ferdinandi, virtute patri haud impari. Hic ete-
nim in pleraque regni sui loca, etsi non in Praga, illum sub
utraque specie communicandi modum introduci passus fuit,
namque ob causam in magnum odium pontificis incurrit,
deo, ut hic eum nisi se ritibus ecclesiae romanae conforma-
ret, in regem romanorum haud confirmaturum esse per co-
nitem de Arco minaretur *b*). Non modo fautoribus, sed
etiam promotoribus communionis sub utraque annumeran-
da erit Regina Angliae prudentissima Elisabetha, quæ sicuti
regnum Angliae circa hæc tempora ab erroribus purgavit &
turgiam Eduardi VI. iterum observare iussit *c*), ita etiam
calicis eucharistici usum suis præcepit. Illi jugenda Catha-
lica Regina Galliae, id quod literæ ipsius anno 1561 die 4 Au-
gust. ex consilio, ut creditur, Iohannis Moluccii episcopi
valentini ad pontificem datæ, satis superque declarant.
His etenim proposito pontifici regni Galliae ob religio-
is dissidium periculo, eum ad remedia adhibenda hor-
ta est, quæ inter haud extremum esse posse existimat,
suis sine personarum distinctione integer cœnæ domini-
ci usus concederetur, nec obesse putat auctoritatem con-
cilio Constantiensis, quæ mandato DEI minime præpon-
erare deberet *d*). His literis quamvis, testante Thuano,
a) Pon-

Castander in epig. XXVI. ad Joh. Reidanum Med. D. quam alias mu-
tilatam integram exhibet B. Georg. Calixtus in disp. de commune
sub utraque pa. 41. sqq. *b*) Sarp. l. c. pag. 733. *c*) Burnet. l. c. part.
II. lib. III. *d*) Jac. Aug. Thuanus l. c. part. II. lib. XXVIII. pag. 10
sqq.

a) Pontifex immane quantum commotus fuerit, soluto tamen colloquio Possiaceno rex & præsules Galliae hanc per modum consilii salutaris pro calice dominico a Regina factam petitionem, tum per literas Cardinalis Ferrariensis, tum etiam per oratorem suum urgere apud pontificem non destiterunt. Pontifex etsi communionem sub utraque specie juris positivi esse, de qua pontifex & ecclesia pro libitu statuere posset, duxit: nihil tamen nisi re deliberata in consistorio Cardinalium definire voluit. Convocavit itaque Cardinales in diem 10. decemb. quo illi sententias suas tulerunt: quidam qui Regi Galliae studebant, bonam ejus voluntatem probabant, sed de postulato rem omnem ad pontificem defererebant, nonnulli inter quos Hispani ex variis partim iniquis rationibus usum calicis concedi posse negabant. b) Quibus adductus pontifex, ait Sarpus, c) constituit negare quod postulabatur. Atque quo minori id esset offensioni, legatum officiose orandum curavit, ut petitione ea absteret: cum id non impetrasset, rogavit, ut saltem in negotio lento pede procederet, quia id Gallis largiri non poterat, nisi aliis omnibus catholicis invitissimis. Instante vero oratore, respondit tandem: etiamsi maxime posset, tamen id neutiquam concedendum hoc tempore, quo concilium jamjam esset habendum. Æquum esse, quandoquidem eo rejectum sit cæsaris postulatum, eodem ut Gallica petitio referatur, quæ in ipso rerum tractandarum vestibulo possit discuti. Neque multo diuturniorem fore eam moram, quam quæ ad maturam in consistorio deliberationem de gratia ea concedenda requiratur. Et cum hoc responso adhuc oratori non satisfaceret, subjunxit denique: sibi satis constare, omnes regni præsules non id flagitare, imo potius eorum partem statuisse, nullum de ea re verbum facere: sed quod pauculis aliquot placeat, nec tam suo motu, quam alieno

is denotabat Reginam, adversus quam propter literas 4. Augusti
d se datas, erat commotior, tacitam animo premens indignatio-
em. Quem Galli expetebant calicis usum, eum quoque
ux Cliviae pro suis obtinere sollicitus fuit, hinc quoque de
o cum nuncio apostolico Commendone agebat, prætenti-
ens: id a se suis subditis interdicti non posse, ejus usum vi-
inti quinque jam annos inductum a se reperiri & complu-
es ad hæresin pronos eo contentos fore, nec præcipientes
uros a). Ex his itaque tum aliis omnibus patet, quanta
merit sitis tot populorum & nationum dominici calicis &
uanto cum desiderio ejus restitutionem quæsierint, adeo ut
principibus suis non melius in officio & religione contine-
atque ad explenda postulata sua promptiores effici potue-
nt, quam si ipsis cum Conjugio sacerdotum liber calicis
sus vel permitteretur vel promitteretur.

§. V. Rejecerat, uti audivimus, pontifex Pius II. cæsa-
is & regis Gallia de concessione calicis petitiones ad conci-
um, in quo res omnis expedienda esset. Cum itaque ad-
eniret annus 1562. concilio celebrando destinatus, tota fere
stas in tractatione ejus consumpta fuit. Nam d. 6. jun. in
enerali congregatione, V. ut vult Pallavicinus b) VI. vero
t narrat Sarpius c) proponebantur articuli communionem
pectantes, de quibus in proxima sessione, d. 16. julii haben-
a, esset agendum. Hi autem per modum quæstionis pro-
ta ita d) sonabant: I. *An fideles omnes necessitate & ex Dei præ-*
cepto utramque speciem eucharistiæ sumere teneantur? II. *utrum*
ecclesia justis rationibus morem introduxerit laicos sub panis tan-
ummodo specie communicandi, an vero in eo errarit? III. *utrum*
otus & integer Christus gratiarum omnium fons, adeo plene sub
na quam utraque specie sumatur? IV. *an rationes quibus eccle-*

L

a) Pallav. l. c. cap. V. pag. 227. b) l. c. part. III. cap. I. p. I. c) l. c.
lib. VI. pag. 884. d) ibid.

sua adducta fuit ut laicos sub una tantum panis specie communica-
ret, ita sint retinendæ, ut nulla ratione calicis usus cuiquam sit
permittendus? V. si honestis rationibus cuiquam concedendus vi-
deatur, quibus rationibus concedi debeat? VI. an parvulis, ante-
quam ad annos discretionis pervenerint, necessaria sit communio?
 De his a die 9. jun. ad 23. sententiæ audiebantur theologorum,
 quibus peractis, legati concilii Germanis calicem conditioni-
 bus iis, quas Paulus III. suæ concessioni adjunxerat, aliisque
 nonnullis concedere volebant, sed, ne id fieret, alii resiste-
 bant. Oratores interim cæsaris, inter quos præcipuus Du-
 dithius episc. Quinqueecclesiensis, Galliæ regis & Bavariæ
 Ducis non intermiserunt petita dominorum suorum quovis
 modo urgere, id quod ex orationibus eorum & scriptis fa-
 tis superque constare posse arbitramur. Nam d. 27. jun. ora-
 tor Bavaricus Augustinus Baumgartner in congregatione ge-
 nerali elegantem orationem habuit, in qua de misero statu
 religionis in Bavaria multa fatus causasque ejus rei, inter
 quas & calicis prohibitio a Paulo III. concessi, recensens, ad
 ejus commodam emendationem triarequisivit: scholas erigi,
 matrimonium sacerdotibus & calicem laicis concedi; cui sy-
 nodus per promotorem respondit: se daturam operam, ut
 decernerentur quæ ad Dei gloriam & salutem fidelium con-
 ducere arbitraretur. a) Bavarum secuti oratores cæsarei,
 qui jam antea quidem ad mandata cæsaris concilium de con-
 cessione calicis inter petitiones XXVI. nomine cæsaris oblatas
 b) sollicitarant, nunc vero scripto, legatis concilii exhibito,
 denuo quantum in ejus permissione momentum sit, præfer-
 rim apud Bohemos constantes communionis sub utraque de-
 fensores, item apud Hungaros, Austros, Moravos, Silesi-
 os,

s, Carinthios, Carnos, Stirios, Bavaros, Suevos aliosque
 declararunt, quibus ni calix concederetur, periculum esse
 e Lutherani evaderent a) &c. Illis accedebant gravissima
 egatorum regis Galliae monita. Hi namque scripto prola-
 o hortati fuere patres Tridentinos circa idem fere tempus,
 it communionem calicis laicis permitterent, praesertim cum
 oc sit juris positivi, quod necessitate urgente mutari possit:
 ogarunt quoque, ut quidquid de ea re statuant neque prae-
 ogativae regum Galliae, qui in inauguratione sua calicem
 ccipere consueverunt; neque consuetudini receptae in qui-
 usdam ejus regni monasteriis, calicem monachis certistem-
 oribus ministrandi, praedjudicarent. b) Cum adveniret dies
 5. jul. novae sessioni habendae indictus, episcopus Tininien-
 s concionatus est de communione sub utraque & ut imbe-
 illitati filiorum, qui praeter sanguinem aliud nihil poscerent,
 liquid condonarent, neve tot provinciarum & regnorum
 missionem pro levi jactura ducerent, suasit. c) Deinde reci-
 ita fuere decreta concilii de articulis I. II. III. & VI. supra
 dductis & primo quidem capita doctrinae, deinde quoque
 anones anathematibus roboratos, quos hic tantum missis
 lis, ob brevitatem adscribemus. d) I. est: si quis dixerit ex
 dei praecepto, vel necessitate salutis omnes & singulos Christi fi-
 eles utramque speciem sanctissimae eucharistiae sacramenti sumere
 ebere, anathema sit. II. si quis dixerit sanctam ecclesiam catholi-
 am non justis causis & rationibus adductam fuisse, ut laicos atque
 tiam clericos non conficientes sub panis tantummodo specie com-
 municaret aut in eo errasse, anathema sit. III. Si quis negaverit
 otum & integrum Christum omnium gratiarum fontem & auto-
 em sub una panis specie sumi, quia (ut quidam falso asserunt)
 on secundum ipsius Christi institutionem, sub utraque specie su-
 matur,

matur, anathema sit. IV. Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse eucharistiae communionem, anathema sit. Reliquorum duorum articulo- rum determinatio in aliud tempus rejecta fuit. a) Cum au- tem cæsar, ipse quoque pontifex crebris cæsaris precibus in- stimulatus, cuperent, b) ut mox de calicis concessione de- creta fierent eamque ob causam legatos concilii non una vice interpellarent, tandem ad patrum suffragia deventum fuit. Priusquam vero ea ferrent orator cæsaris Dudithius episcop. Quinque ecclesiensis elegantem pro concessione calicis oratio- nem habuit, eamque ex multis & quidem gravissimis ratio- nibus commendavit, exhibuit quoque articulum de calice ea forma, qua tractatum volebat, videlicet ut per Germa- niam universam & Hungariam ejus usus permitteretur. c) Deinde duo articuli, a primo legatorum in publico confesso propositi d), de quibus patrum sententiæ audiendæ erant. I. An usus calicis flagitatus a cæsare pro universo imperio & hæ- reditariis ipsius ditionibus, concedendus esset, cum sequentibus conditionibus: Vt quicumque vellet sub utraque specie eucharistiam sumere, acciperet, ac profiteretur animo & lingua doctrinam uni- versam cunctosque ritus ecclesiæ romanæ & decreta præterita ac futura præsentis concilii eaque integre observaret. Vt pastores & concionatores prædictarum nationum crederent ac docerent, consuetudinem ab ecclesia comprobaram accipiendi eucharistiam sub una tantum specie esse bonam atque laudabilem dignamque ut obser- vetur, ubi in eo eadem ecclesia legem non relaxaret. Vt obedi- entiam profiterentur romano pontifici, tanquam ecclesiæ capiti, ut obe- dientiam pariter reliquis fidei præsulibus exhiberent; tam care ven- dere volebant usum calicis! Vt id solum illis concederetur, qui

ordinarii summam diligentiam adhiberent ad longe arcendum & calicis distributione hominem quemcunque sacrilegum aut profanum. II. An hac facultas esset episcopis concedenda tanquam ab apostolica sede delegatis, quibus liceret id in suis Dioecesibus committere curionibus recensitis. Post horum diuturnum & accuratum examen, patres qui in illis cætibus numero CLXVI. interfuere in octo partes divisi sunt: (sunt verba Pallavicini) a) IV. autores erant retardandum esse decretum, (sc. de concessione calicis) XXXIIX. repulsam probabant, XXIX. concessionem, LXIV. rem esse in pontifice reponendam censebant, XXXI. primum articulum admisere, secundum rejecere, hoc est in concessionem propenderunt, non tamen episcopis committendam, sed ut ejus executio pontifici relinqueretur. Unus perstitit medius: X. in partem negantem inclinarunt, XIX. concessionem ad Bobemiam & Hungariam coarctarunt: adeoque vix in eo argumento tot sententiæ potuissent concipi tanquam possibiles, quot re ipsa pullularunt. In tanta sententiarum diversitate, legati, qui petitioni cæsaris ardentissimæ satisfactum cupiebant, illi sententiæ accedebant, qui totum negotium ad pontificem remittendum esse, statuiebant, b) quod tandem quoque factum c) invitis licet antea cæsareanis, qui id, quod a concilio sublatum, a concilio restitui malebant. d)

§. VI. Cum itaque hoc modo tota res ad pontificem esset devoluta, Cæsar, secus ac putat Paulus Sarpius, e) & Bavarus calicis concessionem hoc & sequenti anno 1563. prout inter alia Matthias Cithardus concionator cæsareus in epistola ad Iulium Pflugium episc. Naumburgensem hoc anno congnata, quam summe ven. Dnus præses e mscto edidit f), re-vert, petierunt. Et Bavari præprimis petitionem ardentio-

a) Pallav. l. c. cap. IV. pag. 48. b) Sarpius l. c. pag. 979. sq. c) id. l. c. pag. 994. sq. d) Pallav. l. c. cap. V. pag. 49. e) Sarpius l. c. pag.

rem reddebat tumultus in Bavaria nuper ortus propter negatum calicis usum & conjugatis prædicandi facultatem, eo-que processerat illa Bavarorum temeritas, ut ad ipsos fedandos dux promiserit in conventu ordinum, nisi proximo junio a Tridentinis aut a pontifice aliqua ratione ipsis satisfaceret, se utrumque concessurum: Cæsar vero, quod omnes fere pontificii in Germania in impetranda calicis communionem, sacerdotum conjugio & relaxandis multiplicibus juris positivi circa jejunia, dies festos aliaque id genus præceptis, toti defixi essent *a*). In horum gratiam per literas d. 12. febr. ao. 1564. datas, denuo pro concessione calicis pontificem sollicitat intentissime, & ne eam diutius proroget ob imminencia pericula, rogat *b*); idem etiam facit per literas Bavarus & commodum inde enascendum monstrat *c*). Quid porro iteratis his supplicationibus Cæsaris & Bavari apud pontificem sit effectum non memorat quidem Sarpius, narrat autem Pallavicinus anno 1564. calicis usum subditis ipsorum fuisse paulo ante obitum Ferdinandi concessum. Omnium autem optime de ea re scribit Cassander, qui non modo in epistola ad Metellum exemplum concessionis cæsareæ & pontificiæ se vidisse, ait *d*): verum etiam totum concessionis negotium & conditiones ipsi adjectas, in alia ad Kettelerium anno 1465. d. 6. nov. scripta, his verbis recenset *e*): *Post assiduam & vehementem imperatoris Ferdinandi piæ & augustæ memoriæ sollicitationem tandem effectum est, ut non solum hæreditariis ejus ditionibus, jus utendi dominici calicis in communionem laicorum permetteretur, sed etiam ut a summo pontifice literæ ad electores ecclesiasticos mitterentur, quibus pontifex se gravissimis rationibus & consilio doctorum & piorum virorum adductum scribit,*

electoribus, si expedire putent, (in quo eorum conscientiam
 nerat) eligendi & deputandi catholicos sacerdotes, qui in sua
 provincia decenti ordine servato, & omni offensione vitata, quæ
 inter communicantes sub utraque & sub una tantum specie subo-
 riri posset, utramque speciem administrare possint, illam ex devo-
 tionis fervore petentibus. Adduntur autem conditiones fere eæ-
 dem, quæ a patribus Tridentini concilii præscribuntur, videli-
 cet, dummodo illi, qui illam communionem petierint, cum san-
 cta romana ecclesia communionem habeant & cum cæteris in re-
 bus fidei ejus doctrinam sequantur, tum hoc quoque confiteantur,
 profiteantur & credant, in sanctissimo eucharistiæ sacramento,
 tam sub una, quam sub utraque specie, verum & integrum Chri-
 sti corpus esse: nec Romanam ecclesiam errasse aut errare, quæ,
 exceptis duntaxat sacerdotibus celebrantibus, cæteros tam cleri-
 cos quam laicos sub specie tantum panis communicat. Et præ-
 terea contriti & confessi, munere sacramentalis absolutionis acce-
 pto, ad ipsam sub utraque specie communionem accedant. Hæc
 concessionis verba sunt, quæ in uno exemplo cuidam archiepiscopo
 electori nominatim inscripto legi: nec dubito eodem exemplo ad
 cæteros quoque archiepiscopos electores perscriptum esse. Hac
 autem concessione & his literis a pontifice impetratis, idem impe-
 rator Ferdinandus piæ & Augustæ memoriæ, viros aliquot doctos
 & prudentes convocavit, qui de optima ratione hanc communio-
 nem in utraque specie in usum revocandi deliberarent, ut ex pon-
 tificis præscripto quam decentissimo ordine administraretur; &
 offensio omnis, quæ inter diverso ritu communicantes oriri posset,
 vitaretur: cujus quoque deliberationis formam ad prædictos ar-
 chiepiscopos electores transmisit, ut eam expenderent, & si quid
 ad eam addendum putarent, ipsi quoque despicerent: ita factum
 est, ut nos quoque rogati sententiam nostram ad illam deliberatio-
 nem pro judicii nostri tenuitate adjunxerimus &c. Fidelissimæ
 huic de calicis eucharistici concessione relatione Cassandri

Iulium Pflugium episc. Naumburgensem d. 16. april. ad Henricum juniorem ducem Brunsv. ejusque cancellarium Ludolfum Halverium d. 1. sept. a) ipsiusque cæsaris Ferdinandi ad eundem Iulium Pflugium d. 20. jun. datæ. Ex his priores & posteriores in MSCto possidet, summe venerabilis Dnus Præses, dignæ profecto, quæ integræ hic, si pagina id permetteret, annotarentur. In specie quod attinet ad illa, quæ Cassander de concessione communionis sub utraque, illique adjectis conditionibus refert, de verbo ad verbum in „jam citato brevi Pii IV. ad Iulium, in quo episcopo Naumburgensi notum facit, se post varias supplicationes cæsaris „& ducis Bavariae, subditis eorum, sed certis conditionibus „usum calicis concessisse, ipsique simul potestatem in sua provincia quoque eligendi aliquos, qui populum sub utraque „specie communicent, confert, leguntur. In epistola autem ad Henricum eodem ferme modo mentem suam duci, „eam petenti declarat, utque antiquum communicandi ritum retineat, hortatur. De liberatione autem a viris piis doctisque supra concessionem calicis cæsaris jussu facta, cujus idem Cassander mentionem facit, certiores nos reddit „jam nominata epistola Ferdinandi ad Iulium Pflugium, quando hunc episcopum monet, ut in sua ditione introducat a „pontifice sibi aliisque concessum calicis usum, & refert se „quibusdam viris piis atque pacificis negotium commisisse, „ut consilia, qua ratione usus calicis fructuosus reddi possit, „suppeditent hoc etiam fecisse & oblata esse illa sibi nuper in „scripto quodam. Hæc autem qualia fuerint cognoscimus „ex formula MSCta executionis jussu cæsaris Viennæ data „d. 14. junii & missa ad omnes archiepisc. & episc. suarum ditionum. Dicitur in ea cæsaream majestatem post varias multasque petitiones tum apud concilium Tridentinum

um pontificem tandem pro suis impetrasse communionem
ab utraque, quæ ne illicito modo introducatur & fructuo-
esse possit, viris quibusdam piis & pacificis negotium de-
isse, ut diligenter cogitarent & perpenderent, qua ratione
fieri posset, deque tandem omnibus, super quibus inter-
os unanimiter convenire contingeret, cæsaream suam ma-
estatem commonefacerent. Cum itaque ab iisdem cæsa-
eæ suæ majestatis mens atque voluntas executioni deman-
ata, placuisse suæ cæs. majest. quæ ab illis proposita sunt,
um rever. archiepisc. & episc. quorum provinciæ & diocæ-
s sua regna ac inferioris Austriæ dominia patrimonialia at-
ngunt, pro calicis dispensatione delegatis tenore præsen-
um benigne conferre. His præmissis sequuntur ea, sine
uibus institutum hoc utiliter executioni mandari non posse
deretur. Concessionis fructum potissimum pendere a con-
onatoribus & confessoribus, hinc ipsis, præsertim hoc
mpore, quo calicis usus populo sit exhibendus, sequen-
a observanda præscribuntur: Vt sc. moneant & doceant po-
alum, ecclesiam romanam non esse reprehendendam ideo,
nod in dispensatione sacramentorum, salva eorum substan-
a ea statuatur, vel mutet, quæ suscipientium utilitati seu
orum sacramentorum venerationi pro rerum, tempo-
um & locorum varietate magis expedire judicavit, quin-
no potestatem rectissime & piissime usam. Item ut doce-
nt, sub qualibet specie esse totum & integrum Christum,
ecus sentientes a piis fidelibus rejiciant. Dein adduntur alia
fficia sacerdotum & confessorum, præcipue in confessio-
ibus observanda, quæ cum in genere tantum S. eucharisti-
n respiciant, propter brevitatem, cui nobis studendum,
on sunt attingenda. Posthæc succedunt ea, quæ propo-
fuerunt a viris prædictis pro calicis concessione. Videli-
et sanguinem domini e calice esse sumendum: & more ori-
ntalium aliarumque nationum illis tantum præbendum
ecclesiam edire.

„dissent ab ecclesia, SS. calix vel plane non exhibendus, ad
 „evitanda varia pericula partim ex asservatione, partim ex
 „effusione metuenda, vel in extremo saltem necessitatis casu,
 „si ex pio fervore sanguinem Domini sibi flagitaverit infir-
 „mus, illi concedendus; eamque ob causam in omnibus ec-
 „clesiis talia vasa parata habenda esse, e quibus nulla gutta
 „vini in portatione decidere possit. Præcavendum omni
 „studio sanguinem Domini neque communicantibus defice-
 „re, neque supra, quam par sit, abundare, si vero forte
 „quid superfuerit, id a sacerdotibus sive eodem sive altero
 „die sumendum, si aliquid defecerit elaborandum, ut ex sa-
 „cerdotibus, quibus missarum celebrandarum officium in-
 „cubuerit, ita paulatim alter alteri succedat, ut quicquid in
 „uno altari defecerit, ex altero suppleatur, vel saltem ubi
 „numerus sacerdotum non suffecerit, differatur reliquorum,
 „qui accessuri erant, communio in crastinum. Tempus ve-
 „ro magis conveniens dispensandi populo eucharistiam esse
 „sub missa, quamvis in majori hebdomada, in festo nativita-
 „tis, resurrectionis, & pentecostes ob magnam frequentiam
 „communicantium etiam extra missam, sub missa tamen an-
 „tea consecratam utramque speciem laicis administrare pos-
 „sint sacerdotes. Deinde ad firmandum vinculum charita-
 „tis inter diversimode communicantes, illos indiscrimina-
 „tim ad communionem accedere debere, ita tamen ut qui
 „velint sub una specie communicare, accipiant panem a sa-
 „cerdote sacrificante, & vinum ablutionis ab ædituo, qui au-
 „tem sub utraque sumere velint, idem panem a sacerdote
 „& vinum consecratum ab alio sacerdote accipiat. Præmit-
 „tendam quoque esse in publica & frequenti communione
 „piam exhortationem in lingua vernacula docendumque po-
 „tius quod sub qualibet specie & sanguis Christi,

ad gratiarum actionem & laudem Dei post communionem psal-
 mum vel hymnum esse cantandum in lingua vulgari. Hæc omnia
 ut strictè observentur, & quamprimum executioni demandentur,
 monentur archiepiscopi & episcopi, & ut eo citius hoc fiat, quos-
 dam subdelegandos esse, jubetur. Hoc cæsaris mandatum mox ef-
 fectum sortitum est: refert enim Bucholzerus *a)* sacram synaxin in
 utraque specie laicis secundum institutionem Christi d. 18. jun. (ali-
 s jul. Viennæ per Urbanum Gurcensem episcopum in templo Ste-
 phani administratam & publicatam esse, quemadmodum de eo et-
 am testatur decretum de concessione calicis hoc die promulga-
 tum, quod invenimus apud Goldastum. Idem factum esse legimus
 d. 22. hujus mensis Pragæ per archiepiscopum Antonium, qui suis
 SS. calicem secundum veterem Bohemiæ morem concessit: ita e-
 nim ipse archiepiscopus scribit in epistola quadam mscta d. 19. Aug.
 ad Julium Pflugium consignata. *Sequimur*, inquit in postscriptis, *an-*
tiquum ritum hic in Bohemia in eo, ut sacrificans alio calice utatur, cum
adsunt communicantes, ii quoque alio, ex quo eis sacratissimus cruor por-
igitur, sicut sacrificus ubi plures hostias consecrat, eam tantum consumit
quam elevat, sic eadem quoque calicis habetur ratio, ut hoc quod offertur
absumat, de alio populo communicet: post hæc tempora diu in Bohe-
 mia mansit inter *status* sub utraque & una differentia. In eadem epi-
 stola dicit Antonius se Cromerum cum articulis de communione
 sub utraque in Moraviam misisse & suis sacerdotibus diligentissi-
 me insinuasse. Laudabile hoc exemplum cæsaris alii quoque prin-
 cipes secuti suis calicis usum concessere.

§. VII. Postquam itaque vidimus, qua ratione cæna Domini
 in Germania in integrum sit restituta, restat, ut adhuc paucis per-
 cipiamus, quando iterum tam care acquisitus calicis eucharistici
 usus ademptus fuerit. Hoc quoniam sensim sensimque factum esse
 videtur, certum annum indicare quidem non possumus: recense-
 rimus tamen quod de illo nobis suppeditat Pallavicinus *b)*: *Cætera*
inquit, tum ea in melius mutatio (quam ab initio consecutam esse di-
cebat papa Pius IV. calicis concessionem)

Etus amplius progressa non sunt. Vnde sedente Gregorio XIII. ac postea Sixto V. obeuntibus nonnullis ex episcopis, quibus impertita fuerat potestas (populum scilicet communicandi sub utraque specie) dubitatum fuit, an gradui illa intelligeretur tradita, adeoque perdurans in successoribus, an personis, adeoque cum ipsorum vita decedens; & hoc posterius pro vero habitum est, adeoque non obrineri usum licitum illius concessionis, nisi a sacerdotibus, quibus memorati episcopi viventes contulerant. Ex his omnibus facile colligere licet, quomodo usus calicis eucharistici in S. cœna paulatim in romana ecclesia iterum desierit, ita quidem, ut a nemine hactenus, quantum nobis quidem constat, publice recuperari potuerit. Neque enim adhuc quenquam movere debet, quando etiam hodie passim apud pontificios laicis per custodem vel ministrum poculum præberi videmus, cum illud vinum non consecratum contineat, neque tanquam altera sacramenti species laicis porrigatur, sed tantummodo *ablutionis causa a)*; unde etiam *der Spülkelch* dici solet. Cæterum severis jam mandatis coerciti sunt sacerdotes, ne ullo prætextu se eo adduci patiantur, ut quenquam sub utraque communicent. Ita namque præcipiunt *Agenda Colonienſia b)*: *Caveant etiam atque etiam pastores, ne aut gratia aut minis se adduci patiantur, ad communionem ulli hominum, cujusque status aut conditionis sit sub utraque specie porrigendam.* Soli tamen Galliæ reges præ aliis omnibus in romana ecclesia longo jam tempore hac prærogativa gaudent, ut ipsis, quoties libet, secundum quosdam, vel ut alii volunt, bis saltem in vita, scilicet in inauguratione & articulo mortis, vel in inauguratione tantum, sacra cœna secundum institutionem Christi frui liceat *c)*. Vnde hoc jus regum Galliæ originem traxerit de eo nostrum non est prolixè disquirere. Communis sententia est, a pontifice Clemente VI. illud impetrasse reges, vel propter magna in sedem romanam merita, vel ideo quod sacerdotes uncti sint *d)* & quidem oleo cœlesti *e)*. Nobis

placet sententia Casparis a Liiien *a*) quam etiam Caroli IX. legatos tenuisse fert, qui Francorum regum in inauguratione sua prærogativam sub utraque specie communicandi ad consuetudinem transfert, dum reges Galliaë calicem sibi eripi nunquam passi fuere. Quo privilegio autem reges Galliaë, eodem nostræ ecclesiæ, imo singuli nostrum in hunc usque diem fruuntur, quando nulla expectata venia vel concessione ulla a pontifice, communionem integram secundum institutionem Christi, quoties libet, sumere nobis est concessum. Hanc gratiam debemus Deo & post Deum reformatoribus nostris, qui non ex nimio vini amore, ut quidem pontifici garriunt *b*) sed ex pio zelo & ardore pro executione verbi & mandati divini tanto desiderio tantoque studio calicis eucharistici, lioni Servatoris inæstumabilis, nobis restituerunt & jus laicorum in illo percipiendo strenue vindicarunt. Agnoscamus ergo hanc gratiam grato animo, & ne illa indigne fruamur solliciti simus.

§. VIII. Sed quoniam exiguum chartulæ spatium, quo circumscribimur, ad finem nos properare jubet: abrumpimus hic recensionem nostram historicam, & ad ea, quæ restant, progredimur. Superest autem, ut adhuc paucis præcipua argumenta, quæ superioribus post concilium Tridentinum accessisse videntur, adjiciamus. s. vero annumeranda erunt illa quibus anonymus quidam in libello comitis de Kollonitsch jussu consignato, cui titulus *Augustana & Anti Augustana confessio*, defectionem nostram a doctrina Lutheri, reformationum nostrorum ipsiusque Augustanæ confessionis etiam in articulo de communione sub utraque probare, & nostram de necessitate hujus communionis destruere sententiam, sollicitus est, quando nobis objicit I. ipsum Lutherum *c*) II. Collocutiones nostros Augustæ & III. Aug. Conf. anno 1540. Wittebergæ editam, dum dicit: *Pauli ordinatio præmonitione prima ad Corinthios statuer ecclesiam communiter usam esse utraque specie*, usum calicis non adeo necessarium esse, voluisse. His omnibus IV. addi omnino merentur illæ rationes, quas ultimis temporibus valde agitata quidem

In dissert. de regum. Gallo. Francorum prærog. circa domin. calicem p. 130.
b) Richeomus de missa lib. 4. *c*) l. c. part. II. cap. I. §. 22. pag. 57.

dem non autem inventas esse affirmare audebimus, & quæ adhiberi solent ad probandum in primitiva ecclesia viguisse morem communicandi populum sub una tantum specie panis. Desumptæ vero sunt ab asservatione sacramenti, communione domestica, infirmorum & morientium, laica, & præsanctificationum *a*). Sed facilis ad singula hæc argumenta datur responsio, & quidem ad I. ipsos mentem Lutheri ex primis ipsius scriptis explicare velle, cum potius posteriora scripta, in quibus mentem suam in melius mutavit, consulenda fuissent *b*). Ad II. longe aliud testari Cælestinum, qui acta comitiorum Augustæ Vindelicorum accurate descripsit *c*). Ad III. fallaciam ipsos committere in vocabulo *communiter*, quod illi explicant pro *interdum*, cum tamen sensus sit omnibus sine discrimine S. eucharistiam sub utraque specie traditam fuisse *d*). Ad IV. asservationem sacramenti *e*), communionem domesticam *f*), ægrotorum & morientium *g*), infantium *h*) laicam *i*) & præsanctificationum *k*) sub utraque specie factam, neutram vero harum solum sub una specie fuisse celebratam probari posse.

Sufficiat hæc tantisper pro enarrandis fati calicis eucharistici, quibus plura alia præsertim de abusibus circa illum, tum ex parte pontificiorum, tum eorum, qui eum quæsierunt commissis, addenda forent, si id instituti nostri ratio, & brevitatis, qua nos usus esse promissimus, maxime autem benevoli lectoris patientia, permitterent. Qua ne abuti videamur, hic subsistimus, calici eucharistico in ecclesia romana & omnibus illum petentibus sereniora fata optantes atque precantes. Fiat!

a) Bellarminus l.c. cap. 24. p. m. 908. sqq. *b*) Val. Alberti in *gründl. Wiederlegung der aug. und anti-aug. conf.* part. 2. c. 3. q. 19. §. 4. *c*) ib. §. 3. *d*) ibid. §. 6. *e*) Chemn. l.c. p. 130. Chamier Panstratia cathol. tom. IV. lib. IX. c. III. p. 223. Gerh. l.c. *f*) l.c. p. 1125. Chamier. l.c. Iuellus l.c. sect. 17. Dallæus l.c. l. V. c. 21. p. 684. sqq. Pfeiff. l.c. c. II. p. 182. sqq. *g*) Heidegg. in tumult. concil. Trid. p. 684. sqq. *h*) Calixtus de com. sub una pag. 222. seq. Dallæus l.c.

Schmidt, Johann Andreas,

Dissertatio historico-theologica de fati calicis eucharistici in ecclesia
Romana a concilio Constantiensi ad nostra usque tempora

[S.l.] 1731

4 Diss. 64#Beibd.11

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10639966-3

VD18 15158543-001